

לב (ג) שם ה'. לדעתי הוא שם תאמר אל המורה, כי כמו שהמורה למעלה הנכבדת ללבי
תכלית נקראת תפארת הוד והדר ומורה (הגדולה והגבורה והתפארת זו מתן תורה,
[זכרות כ"ח], תנה הודך על השמים. [זבח פ"ח ז']. הודך והדרך שם ס"ו. וממנו ענין, מ"ח ב',
סנהדרין ק"ג), ככה מתוארת צמלת שם, שירה גם על ההלה והתפארת, כמו אנשי שם, להלה
ולשם ולתפארת (כי תבא כ"ו י"ט), ועם. שם ה'. יקר צעני ה' (רוחמאָלל). [ובעין מאמרם
אוריית' כלה שמותיו של הקצ"ה היא] והמכוון הזה, אמרי אומרו לפני זה, יערוך כמער לקמי
חזל כול אמרי, שהתפלל זה שיהיו דבריו כעל ומער שלא ישורו ריקס כ"ח הרוו את הארץ,
ככה דבריו יעשו בלבות השומעים להולידם ולהמיתם אל כשרון המעשים, הוסיף במקרא זה
לומר, כי לקמי ואמרי, אינם דברי עמי אשר תלבי הולאתים, אלא הם דברי אלהים סיים,
היותם נכבדים ויקרים, עד כי גם צעני ה' הוא דבר נממד ויקר. והוא. כי שם ה' אקרא, מה
שאני קורא לאזניכם, הוא יקר גם צעני ה' (פראכט דעם אללהערן). ונממדשצ"י (ויקרא י"ג
ז') אם שכתו שם אלהיו, לא היא אורייתא דאיהי שם אלהיו. ולקצת גודל יקרת ערכה, הציב
עליכם לתת גדולה ותורה לאלהי אשר נתן לכם דבר נממד כזה. והנה (בזכרות כ"ח). אמרי
מנין לזכרת התורה לפני שנה' כי שם ה' אקרא וגו'. והוא כפצטי' לפי האומר, וע"ם צפירש"י.
ובזה המקרא מחובר עם מה שלפניו. והנה בזכרות (י"ח ז') אמרי דלמקרא לכ"ע לריך לזכך
זה"ש, ולמדעם ולמענה ולתלמוד פליגי אי לריך לזכך, אלא דמקרא יותר חשוב מאיך, ובצ"ח
ספ"ז אמרי העוסקים במקרא מדה ואינה מדה, במשנה מדה ונוספין עלי' שבר, גמרא אין לך מדה גדולה
מזו, דאמנת מסיק תלמודא הסם דציני רבי כשנית משנה זו, והטעם כמ"ש רש"י שם, משום שאז לא
היו המשניות והתלמוד שגורים צפי כל שנתחדשו הלכות, וגם לפי שלא היו נכתבים והיו למדין
ומשכחין, לכן דרשו להם שיתעסקו יותר במשנה ובתלמוד ומקרא שהוא זכבז ולא שייך צי'
שכחה כ"כ, משא"כ בדורות אחרונים שכבר הורגלו בגרסת המשניות והתלמוד וגם נתנו לכתוב,
באותם כלם שוים הם, וכדאמרי' פ"ק דקדושין לעולם ישלם אדם שניתיו שלים במקרא שלים במשנה שלים
בתלמוד. ועיין צפני יהושע שם. ומ"מ הדבר לריך זיאוור יותר: (ד) הצור. בפסרי אמרו הלור
הלייר שהוא לר העולם תחלה וְךָ צו את האדם. ד"ח הלור התקוף. וע"ד הפסטי יה"י ענין לור
זה ובשאר תקוות מענין לרייה ואלד וקטירה (פערצידונג), ונקרא הוא ית' לור צפתי צמיות
הא' שהוא לור ומקשר כל פרטי וצוראים יחד לשיהיו לזורים וקשורים זה זה באופן שכולם
יחד עלם אחד שלם תכלית השלמות. ובצחינה זו שם לור שם הפועל (דער אללעם פערצידונג),
כשם נוס לנזח אל עיר תקלטו. והצחינה ה' הוא שכל הנמצאים כולם לזורים ואגודים צו ית'
שהוא המקור והסנה לכל. ובצחינה זו שם לור שם התאחד, והיינו עלם שהוא הנושא הכללי של
כל הנמצאים, שכל הנמצאים נשואים עליו כמאמר הפייטן הכל יכול וכוללם יחד (אללער איינ-
צעגריק) וכשם סוג לז (רש"י), ועל כוונה זו יתואר הוא ית' לור עולמים (ישעי כ"ו), ואנשי
מעלה שאהבתם אל ה' גדולה מאד המקיימים במשבתם שויתי ה' לנגדי תמיד, ונכספים תמיד
להדק צו בנספוחם דקות נפשי גמורה, יתארוו ית' צסם לורי. כמאמר המשורר ברוך ה' לורי,

נָרִי תֹאמַר, הִנֵּה נִרְאֶה לְפָנֶיךָ יְיָ, כְּלֹמֶר הַדְּבָר בְּנִפְסֹו תֹמֵד עַד שֶׁלֹא אֶחָד לְהַפְרִיד מִתְּחַבְּרֹו מִמֶּנּוּ לְפָנֶיךָ, נָרִי (מִיָּן פִּעְרִיבִירִנְדֶּנֶר), כֹּאשֶׁר יֵאמָר בְּלִיאַל עַל רִעֵו וְהִאֲבִינֹו. וְכֵן נִפְרָד מִצִּינֹו יֵת' אֶחָד הַחֲבֵרָה וְיִצְחָר בְּזֹרֶעַם אֲחֵרִים לְהִיט לִי עִם קִנְיָנִי עַד שֶׁאֶחָד עֲלִיהֶם לְשׁוֹן טַל מִנֶּה מִפְּרֻת הַבְּנִיָּה כֹּאשֶׁר יִדְבֵּק הָאֲזֹר עַל מִתְנֵי אִישׁ כֵּן הַדְּבָרִי אֶחָד אֶלֶי זִי לֵכֵן יִתְאָר נָרִי יִשְׂרָאֵל (עִי' כִּי יִשְׂעִי' לְמִיד) כְּלֹמֶר שֶׁמֶלֶךְ מִתְּחִלָּה אֲלִיהֶם דְּבָקֵם אֲלֵי תֹמֵד. וְלִפִּי שִׁמִּי הַנּוֹק אִינוֹ כִּ"ל עִי' הַתְּקַשְׁרוֹת רוֹחַ הַמִּינִי בְּקִרְצוֹ, וְהִרְעֵו מִמֶּנּוּ רַבֵּעַ אֶחָד אִינוֹ עוֹד בְּחַיִּים, וְהוּא יֵת' שׁוֹמֵר רוֹחַ הָאֵלֶם בְּקִרְצוֹ שִׁיטָּר מִקּוֹסֶר זֶה עַד עַתָּה הַקְּרִיב עֲלָיו, לֵכֵן תִּלְחִדֻּם מִקְדְּרֵי הַתְּפִלּוֹת בְּזִכְרֹת הִרְאָה בָּשָׁם. נָרִי מִיָּנוּ: פִּעְלֹו. פִּעְלֹו יִשְׁמַע לְפִעְלֹו וְהוּא הַמַּעֲשֶׂה וְכֵן לְשֶׁכֶּר הַמַּעֲשֶׂה, כְּמוֹ וְשִׁכְרִי יִקְוֶה פִּעְלֹו, פִּעְלֹו אֶחָד יִשְׁלַם לוֹ, וְפִעְלֹו לֹא יִתֵּן רִיל שִׁכְרוֹ וְיִרְאֶה שֶׁכֵּן מַעֲשֵׂו כֹּאן תֹּמֵים יִשְׁלַם שִׁכְרֵם וְתִפְלֹוֹתָיו, אִינוֹ מִתְּחִלָּה וְאִינוֹ מִקְשָׁה, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט וְדָק, וְסוֹף הַמִּקְרָא מִעֵינֵי תִפְלֹוֹתָיו, וְכֵן אֲמוּנָה וְאִין עוֹל (רִלִּי'ט): (ה) שְׁחַת לוֹ. מִלִּילָה מִקְרָא זֶה קָשָׁה מֵאֵל, כִּי מִלֵּת שִׁחַת לֹא יִרְעֵו אֶהֱיָא קָאִי. וְיֵת' הוּא זֶה אֶשֶׁר שִׁחַת, שִׁהִי לְעִיל מִנִּי' הִיֵּה הַדְּבָר מִן הַשִּׁיטָּה הַלּוֹר תֹּמֵים פִּעְלֹו, וְעִדִּין לֹא הִזְכִּיר יִשְׂרָאֵל עַד שִׁתְּכֵן לְוֹרֵעַ עֲלָיו שִׁחַת, וְאִי קָאִי עַל מִלֵּת בְּנֵי שְׁאֲחֵרִי אִיכָּה הִיל לְחַבֵּד שִׁחַת לְשׁוֹן רִיטִים, וְהֵם אִין לְחַבֵּד מִלֵּת לֹא עִם מִלֵּת בְּנֵי (כְּדַעַת רִאשִׁי' וְרִמִּי') דְּמִסְקֵן הַטְּעָמִים מִתְּחַבְּרִים לֹא, שִׁהִי מִלֵּת לֹא בְּחִיבִי לְהַפְרִידוֹ מִן בְּנֵי (עַרְשִׁי' וְזִי'ט), וְלֹא כְּתִיב רוּחַ יְדוּתָה שֶׁהִיכָד טַל שִׁחַת הוּא שֶׁהִכִּים אֶחָד הַמַּעֲשִׂים דְּמִסְקִים טַלִּי שֶׁהוּא דוּמָה אֶל פִּעַל עֶבֶר מִצִּינֵן הַכְּדִי הַמִּסְקִי לְפִרְעוֹ לְשׁוֹן פִּעַל כְּמוֹ שִׁחַת מִצִּינֵי, וְשִׁחַת אֲרָלָה, וְלֵכֵן אִין לוֹ הַתְּחַבְּרֹו עִם מִי שֶׁלִּפְנֵי וְלֹא עִם מִי שֶׁלִּאֲחֵרָיו כִּ"ל עִי' הַחֵק, וְהִנֵּה כֵּן הוּא שֶׁאִינוֹ לְשׁוֹן פִּעַל כָּלֵל אֶחָד הוּא עִם הַפִּעְלֵי לְשׁוֹן הַשִּׁחַתָּה, כְּמוֹ וְהַדְּבָר אִין בָּשָׁם (יִרְמִי' ה') לִי נֶקֶם וְשִׁלֵּם, וְתַדַּע שֶׁכֵּן הוּא שִׁהִי הִיגִינֵן זֶה מִלְרַע, וְאִינוֹ לְשׁוֹן פִּעַל הִי רִאשִׁי הִיגִינֵן לְשׁוֹן לְמַעַל בְּעִבְרֵת מִלֵּה זְעִירָה שְׁאֲחֵרִי, כְּמוֹ וְכַשֵּׁם זֶה (וִיקְרָא ה'), וְכַשֵּׁם זֶה (אִיוֹב ח'), וְכֵן שִׁתְּכֵן יִשְׂרָאֵל כִּי זִי בְּעִזְרֵךְ (הַשִּׁעַר י"ג) גַּם הוּא עִם הַפִּעְלֵי, וְעִמֵּו הַשִּׁחַתָּה שֶׁלֵּךְ הִיֵּה כְּלֹמֶר אֶחָד שִׁחַתָּה אֶחָד עֲלֵיךְ וְאִין עִם מִשְׁחִית זֹלָתְךָ (וְלִחְסֵם דְּחֵק רִדֵּק עִם בְּפִירוֹשׁ); וְתִלֵּת לוֹ דְּעִינָה שֶׁ עַל הַשֵּׁם הַקּוֹמֵד לוֹ לְפִנֵּי, וְבְּעִבְרֵת שֶׁכֵּן דְּבִי הַשִּׁירָה הִיא מִדְּבָרָה עַל הַעֲחִיד, אֶחָד שֶׁכֵּן הִיֵּה הַפּוֹרְעֻתָה עַל יִשְׂרָאֵל וְעִנְתָּה הַשִּׁירָה הִיא כִּי בִּדְיָן זֶה עֲלִיהֶם וְלֹא עִנָּה תִלְצוֹ וְאִינוֹ רֹאֶה בְּהַשְׁחָה וְכִלְיָן, רַק עֲוֹנוֹתֵיהֶם הִטּוּ אֶלֶם שֶׁהַשְׁחִיתוּ מִעֲלִיָּהֶם, לֹאֶת אֲחֵרֵי אֲמֵרֹו לְדִיק יִשָּׁר הוּא, רֹאֶה לְשִׁלּוֹל מִמֶּנּוּ הַשְׁחָה זֹאת, שֶׁאִין לִיחָס לוֹ תִלְיָה כִּ"ל לֵסֵם, וְלֵכֵן אֶחָד שִׁחַת לוֹ לֹא כְּלֹמֶר הַשְׁחָה לוֹ אִינוֹה כָּלֵל, וְהִי בְּנֵי הִי וְאִין אֶחָד רֹאֶה שֶׁהַשְׁחָת בְּנֵי, אֶחָד מִוִּמֵּם רִיל הַשְׁחָה הִי מִוִּמֵּם מִוִּם טַל בְּנֵי וְלֹא מִוִּם שָׁלֹו, כִּי הִיֵּה דוֹר עִקֵּם וְתִפְלֹוֹתָיו וְנִשְׁחָה בָּשָׁם מִוִּם זֶם: דוֹר עִקֵּשׁ וְתִפְלֹוֹתָיו. נִפְתַּח וְעָקֵם מִתְּחִלָּה בְּזִכְרֹתָיו וְהוּא הַיָּד הַיִּשָּׁר (אֲוִגְרָאֵל), וְהַדְּבָר צִיָּהֶם הַרְשִׁי, עִקֵּם הִיטָּה עַל הַעֲקוֹב הַמִּרְבֵּה הַמִּתְחַלֵּף הַרְבֵּה (קְרוֹמֵם), וְשֵׁם נִפְתַּח הַמִּתְחֵר עַל אֲוִפֵּן הַמִּנּוּעָה שִׁיטָּה זֶה מִתְּחִלָּה, דְּבִי הַלִּיךְ לְעֵינֵי וְדְבִי שֶׁאִין לִיךְ לוֹ, כִּי כָל מִי שֶׁמַּעֲרִיב דְּבִי יִשָּׁר דְּבִי שִׁי כֵּן בְּזֶה נַעֲשֶׂה כָּל אֶחָד מִשְׁחִיתָה עִקֵּם וְעִקֵּם, כְּגוֹל תִּפְלֹוֹתָיו זְעִי' שֶׁכֵּן תִּפְלֹוֹתָיו יִשָּׁרָה צְעִנָּה, וְכִשְׁגוֹלִין אֲוִפֵּן יִשָּׁר הֵן נַעֲשֹׂת עִקֵּם וְעִקֵּם, וְיֵהִי עִם נִפְתַּח מִגְזֵרָה תִּפְלֹוֹתָיו (אִין דְּרִאט) שֶׁכֵּן עֲנִיֵּי הַפִּעְלֵי עִי' הַאֲוִפֵּן תִּפְלֹוֹתָיו וְנִגְדִּילִים בְּעִינֵיִם זִרִים שֶׁאִינֵם שִׁיכִים לְגוֹשׁוֹ טַל עֵינֵי, וְאֶחָד כֹּאן דוֹר עִקֵּם וְתִפְלֹוֹתָיו שִׁיטָּה זֶה הַדּוֹר זִי מִתְּחִלָּה הִי' שֶׁהוּא עִקֵּם מִתְּחִלָּה הַדְּרָךְ הַיִּשָּׁר צְעִנָּה וְאִינוֹ שִׁפּוֹי דְּעִתָּה לְשִׁלָּל הַמִּתְחֵר עִי' הַיִּשָּׁר, וְהִי' שֶׁהוּא בְּחִיבֹת עִקֵּם וְאִינוֹ גִּי' נִפְתַּח מִתְּחִלָּה דְּרָךְ עִקֵּם וְצִנְעוֹ עוֹד עֲנִיֵּים זִרִים שֶׁאִין לֵסֵם שִׁיכֹוֹת לָשָׁם, וְהוּא עֲנִין גְּרוֹעַ יוֹתֵר שִׁיטָּה זֶה מִתְּחִלָּה לְרִיעוּתָה, וְאֶחָד זֶה אֶחָד בְּחִיבֹתָיו פִּעְלֵי הַאֲוִמָּה בְּהִנְיָה מִדְּבָרֵיהֶם וְהַדְּבָרֵיהֶם שֶׁהַשְׁחִיתָה דְּרָךְ הַיִּשָּׁר, וְלֹא דִי לֵה זֹאת אֶחָד שֶׁהִיטָּה גִי' נִפְתַּח בְּחִיבֹוֹתָיו וְמִוִּמֵּם וְתִדּוֹת טַלִּי, וְאֶחָד בְּחִיבֹוֹתָיו כִּכְלֹוֹת הַאֲוִמָּה בְּמַעֲשֶׂה הַהֵקֶם כְּשִׁרְיָה יִסּוּרִים בָּשָׁם עֲלֵי אִינוֹה מִיחֻקֵּם הַפּוֹרְעֻתָה לְהִיטָּה תִּלְדָּה מִוִּעַ מִעֲלֵי' שֶׁהוּא מִדְּרָךְ הַהֵקֶם הַשֶּׁכֵּל הַיִּשָּׁר, אֶחָד הִיֵּה מִיחֻקֵּם אֶחָד הַפּוֹרְעֻתָה הִיטָּה תִּלְדָּה מִשְׁחָת מִחֵק הַעֲבֵה הַאֲלֵקִי לְהַתְּחִיבָה עִם בְּרִיּוֹתָיו בְּשִׁנֵּי תֹמֵדִי אֶחָד לְמוֹת וְאֶחָד לְחַיִּים וְנִפְתַּח נִפְשׁוֹ מִהַעֲדִי מִלְכִּין וְתִהְיֶים מִלְכִּין בְּזוֹלָתָה שִׁהִיֵּה הַמִּקְבָּל רִאשִׁי לֵכֵךְ, וְלִפִּי טַל יִזְרִי עַל לְדִיק יִסּוֹר עוֹלָם שִׁהִיֵּה עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה צִדִּים לְהַכְשִׁיל אֶחָד הַבְּרִיּוֹת וְלֹאֲדָם, נִמְשָׁךְ לֵסֵם עוֹד עֲנִין הַתְּחִלָּה שִׁלְרֵעוֹ לֵסֵם עוֹד מִתְּחִלָּה אֶחָד צִנְעוֹתָיו שֶׁכֵּן הִיטָּה יֵת' כֵּן בְּצִנְעוֹתָיו הַבְּרִיָּה מִעִיקָרָה לְהִיטָּה כָּל עִם וְעִם מִדְּבָרָה וְהִיטָּה עִיר וְעִיר מִוִּמֵּם לְפּוֹרְעֻתָה וְהִלְלָה, כִּי יִצְאֹו יוֹמֹו לְפִי שִׁנִּי מִהַלְכֵי הַמִּזְלֹוֹת וְנִשְׁטִירֵי הַמִּוִּמֵּם עֲלֵיהֶם עַד שֶׁהִיטָּה הַהִלְלָה וְהַפּוֹרְעֻתָה מִוִּמִּיָּצוֹת לֵסֵם מִתְּחִלָּה טַלִּי, וְכִדּוּמָה מִדְּבָרֵיהֶם נִפְשׁוֹתָיו, וְנִפְתַּח הַתְּחִיב הַפִּסֵּךְ דְּעוֹתָה זֶה אֶחָד שֶׁהִקְדִּים שֶׁהַפּוֹרְעֻתָה נִמְשָׁכָה לֵסֵם מִוִּמֵּם וְהַמִּזְלֵי הַעֲלֵי, אֶחָד שֶׁהַתְּחִלָּה אֶחָד מִלְכֵי הַאֲוִמָּה בְּהִלְלָתָה וְנִפְתַּח הִיטָּה יוֹלָאִים גַּם שִׁהִיטָּה מִמִּנְהָ הַטְּבִיעִי יִתְאָר בְּזִכְרֹו גְּמוֹר שֶׁהִכֵּל הִיטָּה מִלְכֵי מַעֲשֶׂה הַאֲוִמָּה

הכפשות

הנפשות אלי, ככה לשון חלק על נפשות האמת, ואמר המעורר לדעתו, חלקי י' אמתיו לשמור דברך, ואמר המעורר אליו י', חלקי ר'ל שעשועי והעטג ים לי נפחיתם דברך, וזה לשון חלקו שחטו מחסללי עליו וכן חלקו במורחך, לפי שהכחם התורה נעלמה מאל ולמסרי השנה כמותו מיעבה דעת האדם אשר יעמוד להשיג תעלומות חכמתה, לכן מתקשים מאל הסוף לאדם דעת, לחון איתו נחמנה חסם להיות חלקו כלומר שהשעשעותו במורחך נמנעל עונג ונחת רוח נשכנה המזקק, וזה לשון חלק שהזכירו רבותינו "חלק לעולם הבא" ר'ל שהשעשעות ועונג הנפשי העליון נעולם הרותי, והנה מלמדה ה' את ילדיו כפי חלק אמת, ילד שעשועי (ירמיה ל"א) נסע שעשועים (ישעיה ה') וזהו ענין כי חלק ה' עמו, כניכול הוא י' מתעשעע עמכם ונחת רוח לפניו כשעשועים רליו, וקלם סמך לענין זה מדברי רבותינו נרצה (פ' תולדות פרשה ס"ה) ואנכי איש חלק כמה דלת אחר כי חלק ה' עמו יעקב, ע"כ, שחטו חלק עם חלק: יעקב חבל נחלתו. ח"א עוז חסותה, ורש"י פ' כחבל העשוי נשלש גדילים, וזהו נצניו היו לו נשלה, ולולי דבריהם הייתי מתפרש חבל מענין חבל נביאים (ח"א י"ד) ותרגומו סיעת ספריא, והוא חלק לקצוץ חצרה קשורים יחד נחצלי אהנה (געזעלשטעט פערליין). — נחלתו מענין חלי כחם (משלי כ"ה) ותעד נאמה ומליתם (הושע ז') וענינו חכמים וקשוי כח"ש רש"י מלשון ערני, וכמו שנאמר מן חלה, נחלה מנחך (ירמיה למ"ד) שאמר על המכה נפעל חף שהיה פועלת, כיון דמורו הסליים אשר נמכה היא נפעלת אל החליים כלומר מלמא מהם (כח"ש הרשנים ס"ס) ככה מן חלי נאמר נחלה נפעל כלומר מלמא קשויים ותכשויים מכל לך, מענין זה נחלו סחלים חולה וערומים יכתירו דעת (משלי י"ד), נחלו דרישא נגד יכתירו דסיפא, ועעמו הסחלים מתקשטים בחולה, וערומים יכתירו עלמם דעעת, וכן כבוד חכמים ינחלו וכסילים חרים חולה (ס"ס ג') ינחלו דרישא נגד חרים דסיפא, ועעמו הכסילים חרימים ומתקשטים בחולה, והחכמים יתקשטו נעששים נכבדים, וכן נחלתי עדותך לעולם כי ששון לבי הנה, לפי שהעדות נשמחים את כלל לכן חסונים צעינו כחכשוי, ונביא הנביאים הסמלל על גלוי שכינתו יז' בלשון ונחלתנו (כי תשא ל"ד ב') סמכונה בלשון כבוד, וירא כבוד ה' אל כל העם (שמיני פ') כבוד ה' נראה בעין (בשלה ט"ז), ומקום המקדש הויתחד לגלוי שכינת כבוד אל נקרא הר נחלתך (בשלה ט"ז) וקרא כאן יעקב ונציו חבל נחלתו, כלומר חצרת כבודו הרוח ותפלתו, כלומר קצוץ שיתדו הוא י' לספר כבודו ותפלתו (וירדניגער פערליין) סברה שהוא י' כניכול מתפאר ומתקשט צהם, כי הם חסונים אליו ציומר, כאמור ונשא אהרן את שמוות צרי על שמי כתפיו לזכרון לפני ה', ויהיה לפני חבל נחלתו כמו ישראל שצט נחלתו, (ירמיה י"ד ט"ז) מעם נחלה (ואחזקן ד' ח') כמו עם סגלה (ראה י"ד ז') סגלה הוא דבר יקר ומשובב הנגה בחור האזור, והיינו נחלה מענין חלי כחם, ובספרי איתא, מהיכן המקום מכיר את חלקו מיעקב שנאמר כי יעקב צמר לו ים ישראל לסגלתו, ואומר כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, ועדיין חלי חני' גדלה חניא חן חנו יודעין אם המקום צמר לו ישראל לסגלתו אם ישראל צמרו להקב"ה ח"ל וכן צמר ה"א להיות לו עם סגלה (ראה י"ד) ומנין שאף יעקב צמר לו הקב"ה שנאמר (ירמיה י"ד) לא כללה חלק יעקב כי יולד הכל הוא ישראל שצט נחלתו ה' לצחות שמו, ע"כ, הנה שיתח' רבותי נחלה עם סגלה לענין חסד, כי המכוון צמיהם חסד, דבר יקר ומשובב ומתקשטים ומתפארים צו, ובמכילתא דר"י פרשת בשלה (פרשה י"ד) איתא, תציאמו ומעעמו צמר נחלתך, צמר שהצטפתו צו שנאמר (יחזקאל כ') צמר קישו צמר מרום ישראל וגו', פירשו צמר נחלתך, צמר שישראל מרוממים ומתפארים אותו, ואמרו עוד שם, ארבעה נקראו נחלה, צית המקדש שנאמר צמר נחלתך, ארץ ישראל נקרא נחלה שנאמר (שופטים י"ט י"ד) ארץ אשר היא נותן לך נחלה, התורה נקראת נחלה שנאמר ומתמנה מחליאל, וכן מקבליה תורה קרויים נחלה שנאמר (יחזקאל ד') עמי ונחלתי ישראל, אחר הקב"ה יצא ישראל שנקראו נחלה לא"י שנקראת נחלה ויצו ציהמ"ק שנקרא נחלה צורת התורה שנקראת נחלה, לכן נאמר צמר נחלתך, ע"כ, לפי שלא אמר הכתוב צמר נחלתו, כלשון צמר כהנים, (הושע ו') והוליו בלשון חבל, לכן דרשו צו רבותינו גם להוראות אחרות שישם בלשון חבל: (י' באישון עינו, לראצ"ע וי' הכוין מוסק עליו י', לכן כ' שהוא כלשון צני אדם, והכוון כרע"ם שהוא מוסק על האדם, ופי' כמו שציר עינו על אדם, שסבב את העין בכתנות עור כדי שלא יפסד, ודע לתפארת' חן הסבל צין אישון לצנת עין, ולרשנים אישון הוא הנשר הנכסף על העין, ולפי שהכסף ומתקדך את העין נקרא אישון, צנת עין הוא מה שרואים צו: (יא' ירש' כנפיו וגו' אברתו. שצו חלק הכסף הסמוך לגוף שצו הקנה (פיעטיג) וצו מוסבב הכסף על לך מן הכוונות בגדולות (פליגעל) נקרא חצר (מלשון צריה) ע"ש שנבצר ונפרש מן הגוף, שכל שארי האיברים מעורבים עם הגוף אבל הכסף מופרש ממנו ועז"ל כאן ירש' כנפיו וגו' שנחלתם פירש כנפיו כד'

כדי להרעין וישאם אחרי על האזנה שיש זה כח לכבוד המצא. ה"ל: (יג) דבש מסלע.
 חיצע דונסא מפירסא דמחרייבין על כיצין, מחלמים לור מחסא דמלכלבין מענין תפיסין:
 (יד) חשחה חמר. ערש"י, וברנ"א אחר עפ"י פשוטו ודס פנז פסחה לשון נקנה נסתרת סקלי
 על הארץ שחמר למעלה על צמחי ארץ, פיר שופני רוב הענבים שנאלין יהיה היין זכ מהם
 שדומה לדם על הארץ וחשחה הארץ מהם. וכל זה שנה א"י שהיה ענבים הרבה עד שחזר היין
 מהם בלא כחשה, ויצע"ת ומחר קומק מן ענבא מר מפקין כור סד. פי מחר מענין מומר
 מעורים (הוסע ג') שהיה מרה של שלשים סאין וכמו הממעיע אסף עשרה חמרים: (יח) חשי.
 לראציע היוד נוסף. והנכון כדו"ה, ולנעלי הלסין הקדמונים נשה ישה שהם חסה חין צעיקר
 יקורם כ"א העיין לזדו וממנו נבנו הפעלים על ארבעת הכחות האלה וכן הגם נהה גסה יגסה,
 כמ"ס רש"י (הוסע ה' י"ג וסוף לפני, ואילה א' ד') לכן מלת חשי נבנה על משקל היה סיה
 שנאמר מהם בהפסק מאמר חשי (איה ג' ל"ז) כי הוא אחר ויהי, וחי (ישעיה ל"ט כ"א):
 (יט) וינאץ. חיש ותקוף רגוז', ויותר נראה כפירוש הגר"א שהוא לשון מילוס, ור"ל וימאס
 אותם (עמ"ס שלח לך י"ד י"א ינאצו): (כ) אראה מה אחריתם. רואה חשי שאלן צהם תקות
 חשונה באחרית (רע"ס) מלת מה אינה לשאלה, רק כמו ונסתו מה, ואסרן מה הוא ציני וניקד
 מה הוא, מה החלום הזה שענינם השלילה וקטנות הדבר. ואראה הוא עתיד צמקום הוי. ורש"י
 פירש אראה מה תעלה צהם ברוסם נראה כמטיל שפק צמיק ידיעתו ית': (כא) בעסוני. לשון
 כעס רגילים למרסו לשון התרגשות הפנימי לרגז ולהתקף (אויגנערענג, פערדורס, קדאנקונג,
 לארן), הנה כל אלה התפעלות בנפש הגשמי ומגוונות גם לכן אדם, כמ"ס כעס צמיק כסילים
 ינוט, והוא ית' המרוקס מכל אלה לבחתי תכלית חיד יאמר על ענינו מאמר בלתי נאות אליו
 בעסוני, ולדעתי עיקר הוראת מלת כעס לשון כפיסת הרעון שאלן זו כח להתפשט ולהתרחב לקבל
 אותו דבר לפי שהוא מתנגד אליו (וויידערוויליג, אונאנגענעהם) דומה למלת עכס צמקן אחרון
 אשר יורה בלשון ענין הכפיסה (לחאממענגיגונג) ולזה שם עכס הוא תואר להשלכות
 (סחוליותי) כפופות זו צדדן זו) המושגות ברגלים אס לאסור ולענות אס לתכשיר ולנוי, כמו
 כעכס אל מוקד חיל, תפלת העכס', וכל דבר שהוא לרעונו של אדם ודעמו נוסה היינו הרעון
 שנו מתפשט ומתרחב לקצלו ולסובלו (אונגענעהם), אבל כל דבר שהוא מתנגד לרעונו של אדם
 דעמו ורעונו מתקלרת וכופפת את ענינו ולא יתפשטו להתרחב ליתן מקום לאותו דבר לגור ולנוט
 בחוכם, ולפ"ז יהיה עיקר טעם כעסוני כפופ אומי ר"ל רעוני, ובאמת צנן אדם שמתצטו להתקף
 ולהתרגז ע"י מעמד כזה ישמש מלת כעס גם על הקף ועל הרגז, אבל אלו ית' יתואר מלת
 כעס לפי האורח העיקרי, ויש לתרגם מלת כעסוני (זיז ווארען מיר וויידערוויליג, אונגליידהם).
 והסכם שד"ל אחר המכעים גורם לאחר שיעסם, והמכעם מתעסק ומשדל להכעיס גם אס לא
 תעלה צידו, ושעם כעסוני בהלכה' השתלדו להכעיקני, ואני צבוי נכל אכעיסם עד שיכעסו
 באמת, ואס היה אומר הם הכעיקוני ואני אכעיסם לא היה נראה אלא כהדיוט המתנקס, עכשיו
 אינו אלא כדיון המעכס על רוע הכוונה; וכן וכעסותה למה היה משתדל בכל יכלתה להכעיקה,
 ועדיין לא ידענו אס היה חנה כועסת, עד שחזר ואמר מדי עלותה צבית ה' כן חכעיקסה וחצבה
 וגו'; אבל צהעצות יכעיקוהו וכמהו רבים ידוע כי לא נאמרו אלא לכבד את האלון. וכבר מעורם
 האומי הם מכעיקים: (כח) אבד עצות. מלת אבד הוא מפועל המרובע שהוא פעל יולא,
 כמ"ס, (צפ' כי חצו ארמי אבד חצי) והמקור ושם הפעל גם הוא אבד אלא שצמחיותו יסתה
 כמנהג המקור להשתנות צמחיות ולכן נעשה הצי"ת, ויפה ח"א מאצדי עלה לפי עיקר פתרון
 המלה (רויה דלא כראציע): (לד) הלא הוא במום עמרי. מלת הלא יפרשוהו להשתפוט השלילה
 (אז ניכס) ויותר ר"ל למרסו מלשון מיום ההוא והלאה להוראת רימוק הזמן, כי כל דברי הנקמות
 והנקמות שצפרשה הם לזמן רחוק, כמותאר דצברי הנציאים צסם אחרית הימים, וזהו שמוציע צזה.
 הלא הוא. (פערן איסע"ס!) דבר זה יקויים בזמן רחוק, ואמר כיום עמדי. הזמן המיועד לקיים
 דברים אלה הוא גנו וסתום, כמ"ס דניאל סתומים וסתומים הדברים עד עת קץ, ע"ד יוס
 נקס בלני לשומי לא אגלה, והמקף שצין שמי המלות עם הטעם' יותר נכון לפ"ז, ועמ"ס בלחם
 הלא הנה צבצר הירקן, וצמקן הלא זה אשר ישחה: (לה) לי נקם ושלם. מלת נקם רגילים
 לתרגמו (ראכע) והוא הסתעפות הפנימי והתרגשות הלבני להתרגז בלא וסמה, הנה התפעלות
 כאלה מגוונים לכן אדם כמו שהזכיר המורה לא חקוס, מר"ס שאלן רחוי להזכיר מלות כאלה
 אלו ית', ואונקלס ויצע"ת תרגמו מלת נקם, פורענותא (שטראפע) והוא לדעתי עיקר העכוץ בעלת
 נקם, כי עיקר יקודו שתי אחריות קם והגו"ן אף שהוא ג"כ יקוד בעלה ניע אינה אלא להוראת
 על התפעלות של הכושר עם הכושר, ולכן היו נוסלת כשהיא צהם צצנין, כמו לא חקוס (דומה למלת נד,
 נקם

נשף נפך לדעת רש"י), ושרם קם יורה ג"כ להקוממות ליסר ולהעניש, כמו וארצ לו וקם עליו, וכן אם חקום עלי מלחמה, ושמום שרם קם ליסר ולהעניש יתכן מאלו, כי שרם קם ישמם גם על זיאת דבר חמת דבר (שעטללפטרעטעוונג), כמו והנה קמחם חמת חזותיכם, יקום על שם אחיו, ויקם מלך שרם, וכן שם מקום ישמרו רבותיו כמלת חמת כאחרים יעמוד אחר במקומו, ומלחמותיו גם במקרה על כוונת זו (ישעיה ל"ג) אדיר ה' לנו מקום הרים, וכל עונם הנא על האדם על גמול מעשי רע הנה העונם הוא חלק ומחיר הרע, ולהיות שהיכורים הם חמת המעשה הרע והעונם במקום הסעל המנונה, שפיר ישמרו המקראות פעל קמה על היכורים והענישים, ומזה ג"כ שם נקמה ר"ל עונם הנא לחטולם גמול מעשי הרע [שערגעלטעוונג, צעשטראפונג]; ויש סמוכים לדברים אלה שאין בנקימה פעולה הנעשים צמחה וכעס דוקא, שהרי גם העדר הפעולה הראויה לעשות ג"כ תקרה נקימה, כאמנם בסיפרא עד היכן כסה של נקימה? ח"ל השאילתי מנלך ולא השאילתי למחר ח"ל השאילתי קרדומך ח"ל איני משאילך כסם שלא השאילתי מנלך, לכך נאמר לא חקום. ע"כ, הנה ידענו כי המגל חסוד יותר מן הקרדום, וההפסד צמחם המגל הוא נסים עפי מן ההפסד שצמחם הקרדום, לכן כשראוינו מנע מלהשאיל לשמיעון קרדונו לפי ששמיעון כבר מנע מלהשאילו מגלו הוא מעשה נקימה, שהרי אין פחת הקרדום כפחת המגל, הוא מנע ממונו המגל דנפיש פסיד"י והוא מונע ממונו תחתיו הקרדום דזוטרא פסיד"י, הרי חף שאין שמיעון עושה מעשה בפעל רק מונע ח"צ מפעולת השאילה ג"כ תקרה נקימה, ולהעדר פעולה אין ליסם הכעס והפחם, עכ"פ ילא לנו שאין המכיון צמח נקימה כ"א חטולם הרעה צמדה גדושה, לא צמדה מחוקה ולא צמדה סמוחה רק מדה צמדה; וכן מ"ש [משפטים] צעזד כנעני נקם ינקם, חלילה מלהעלות על הדעת שחלום החורם להחמיר עמו צמדה הנקימה ולדון את האדון צמיחת הרג צדק נקימה באף ובחמה, ולהתרגם נקם ינקם [עם זאלל גערקט ווערדען] אכל המכיון צו לשלם לו ממדתו, יומת כאשר היתה, וכת"א ויז"ע שם איחללתי יחדן; ועשם ששיחת החורם שם להוילא עונם המיתה בלשון נקם ינקם ולא אחרה יומת לפי מרב כשנאמר חייבת מיתות קייף, ירלה לפי שנהרג הוא קנין כספו שהקילה זו החורה צדן יום חו יומימי, א"כ לא שיה זה הנהרג לשאר הנהרגים, והיה עולה על הדעת להקל בעונם האדון ההורגו אפילו צמח חמת ידו, למילוק ההסתוות שצין הנהרג להסורג, ואם חנו ומייצים מיתה את אדונו נראה העונם צמדה גדושה, לכן הוילא החורה עונם מיתתו בלשון נקם ינקם ירלה מדה צמדה; ובקין אחר. כל הורג קין שצמחים יוקם, לפי דמשורת הדין לא היה ראוי להעניש את ההורג קין לפי שהיה מחוייב מיתה בעבור שסיכת דם אחיו, וסופך דם אדם בלשון דמו ישפך, אלא שמתקדו ית' היה להצטיית את קין שלא ירגו בעבור החוודותו לפניו עוונותיו ופסעו [כמ"ס רמב"ן סם], לכן הוילא את עונם ההורגו בלשון נקימה שלא היה ראוי לעונם כלל ובכל זאת יענש צמדה גדושה: כי קרוב יום אידם. פי' בזמן שחמור רגלם ר"ל כשעומד כל זכות שיש להם, או יקרב איד שלהם ולא אחריך להם, ומש עתידות למו. פורעניות העתידות לבוא עליהם הכל יציאם עליהם בזמן קרוב זה אשר זה ולא יחנם השב רוחם, וכן צדקים צעגלא ובזמן קריב, צעגלא הוא שימחר להביא הגאולה, והגאולה גופה תהי' בזמן קריב, כי הגאולה היא בהרבה פנים, כתמיית המתים, גוג ומגוג, והכל יהי' בזמן קרוב זה חמ"ז (הגר"א): (לו) עצור ועזוב. לרש"י דברים שעותים צהם סמורה יקרא עזובן כמו נתנו עזוביך (יחזקאל כ"ז) נתנו בעזוביך, הוכך ועזוביך בללח עזוביך מיימים, כולם מלשון עזיבה ונטול עסק עם הדבר, שהמוכר עוזב את הספק ואת הסמורה מלהיות לו עוד עסק עמו כי מניחו בשרות אחרים צמחיר יצאו, וכן יאמר כל אשכנזי על מכירת חמלים בלשון עזיבה (פערלאסענען), מזה הענין עזור ועזור, ואפס עזור ועזור צישראל (מ"א י"ד) ואפס עזור ועזור צישראל (מ"ב י"ג), והיינו משולל מכל דבר חפץ, צין דברים שעושין צהם סמורה וצין דברים שאין עושין צהם סמורה, הדברים שאין עושין צהם סמורה יקרא צהם על ד, מענין עזיבה שעולרין אותם חמת היד שאין עושין צהם ומסמרת לעזום לרשות אחרים כגון צהם שדות כרמים וכלי צית ושאר חמלים שהאדם יורם ולוקח לעבדם לענמו ושלא למכרם. והדברים שעושין צהם סמורה יכולו צהם על ד ע"ש שצוזצין אותם ומניחים אותם לנשים בשרות אחרים, וראוי למכרם עזור ועזור (לחם האלטרנאדע, חונד פילבאדע), ולפי שאלה שני מייני החמלים הם כוללים כל חמלי האדם וקניניו וסונו, לפיכך יכנה בעל הלשון עניות האומה ודלותה בלשון אפס עזור ועזור, כי גם עשירות האומה וטוב מעמדה חלוי הכל על מה שחוליא הארץ בשפע לזרבי היושבים בה והוא נקרא עזור, ובמשא ומתן והמסמרת המרובה שהיא עושה עם שאר האומות השכנות, והוא נקרא עזור: (לם) אני אני הוא. דא הוא עילת על כל עזאין דליח לעילא מני' ולית לחתח דלשווי ליי, דעילת על כל העילות לית חיינא דנטל עלה מני', דליחו יסיד קדם כלל וליח

ולית לי' שותפה, אבל איהו חד בלל חושבן ובלל שיתוף, ובגין דא, אין אליהם עמדי (תקונים ק"ה) פירש מלת אני השני ענין גרם וקצת משרש אנה אשר יורה גם לענין גרם וקצת ואל מקרה מליחות דבר, כענין לא יאונה ללדיק, לא תאונה אליך, והי' אנה לידו, וטעם אני אני הוא, אני הוא קצת על כל הסבות (אין צין קער אורגרונד). עומדכעצ"י בראשית כ"ג. ועמ"ש ס"פ כי תבא, כי אני ה' אליהך וצנ' וארץ וידעתם כי אני ה'. וגם במאמר המפורסד (תהלים פ"ט) זכר אני מה חלד, לדעתי מלת אני הוא שם אליו יח', וטעמו אנה קצת כל הסבות הנקרא בשם אני! זכר מה חלד, מה זקנה יש לו לאדם הלא ימינו מעטים. (ואממפרשים יפסו הגוי לפעול כאילו אחר זכור אני, או יסבו מלת מה גם לפניו כאילו אחר זכר מה אני): כי **אשא אל שמים ידי**. להמפרשים. הוא לשון שבועה. אמנם כדי להרחיק עניני גשעיות כאלה ממוט ית' כ"ל למרש מלת ידי מענין כוס חרץ ידיו לאלהי' שהוא לשון שבועה ותהלה. (דוהס, פריי) כמ"ס בברייתותי ידי, לך לך י"צ כ"ב, וצירים משה, צבשלם י"ז י"א, והטעם אחרי שהענין דברי חננומים טביא אליהם לעמיד אחר אשא אל שמים ידי, ר"ל אגדיל חקדי וטובי בשפע רב עליהם עד שיתרוממו שצבי התהלה והשבועה למעלה ראש, ויהי' מלת כל הארץ עד לשמים מלת צהלותיו (בים אם היממעל מיינען דוהס עומפֿרעהעצן) ואמרתמי חי אנכי לעולם, ר"ל אשוק רוח מייס ושמחה בעולם, להפיות רוח השפלים והבזאים בעיני צוויי עם, ולהפיות לב הנדכאים והנלחמים תחת עול הטיעוד (דיא וועלט אויפלעצנען). מלת מי איהו כאן שם כ"א פעל כענין לפיות זרע (נז ג') לחיותם צרעז (תהלים ל"ג י"ט) וטעם מי כאן על השבועה רוח חקוד ומדוה (אויפֿ- לעצנען פֿרישען מוטה איינפלעקטען) כמו ותמי רוח יעקב. לעולם, הוא כלל המליחות (וועלט) כמו גם את העולם תן בלבים (קהלת ג') הליחות עולם לו (מבוק א'), והלמד"ר תמוש כאן כמלת את כמו הרבו לאצנר (ש"צ ג') ע"ש רש"י, וכמו שלח לשריו לבן מיל (ד"צ י"ז ג') את שריו את בן מיל. וקרוצ לכונה זו רחמי צדדי הגר"א שכתב העה"ז מתנגב בנצנע, אבל בשמים הוא עפ"י הרלון, כמ"ס ידי יקדה ארץ וימיני טפסה שמים ואמר אשא אל שמים ידי, יתרום שמי בארץ כמו בשמים שיתנהגו ג"כ ע"י הרלון ויעשה נסים ונספלות בארץ, ואמרתמי מי אנכי לעולם, כי עתה אין כיכר מלכותי בארץ, אבל לעמיד יכירו מלכותי גם בארץ. ע"ש: (טז) דבר רק הוא טבס. לפירות המפרשים היה יותר ראוי לומר לבס ציה"ג שאליו לא מכס ציה"ג שממנו, וכן לדבריהם אין השליה והחיוצ צימס אחר, כי ישליל ממנה הריקות והוא דבר בטל שאינו נכנס כלל בגדר הטווי, וימיני לה היתר מעולה ונכבד באמרו כי הוא מייס, לכן הנראה בכוונת המקרא (כמ"ס ר"י אדרי) התורה איננה לאדם כדבר מקרה כמו השמרות והלובן וכדומה אשר יזיר להיות וזלחה, והוא כי לא דבר ריק הוא מכס, איננה דבר שיוכל אדם להיות רק ממנו (אונטערעננבאר פֿאן איין) אבל הוא דבר עולמי באדם כמו שלא יזיר אדם וזלח הסייס. ע' עקרים מ"ד פ"ח: (ג) וזאת בהר. אין ר"ל סימות הוא מעלמו. אלא שיתקן עלמו. כי הוא יקבור את עלמו (ראצ"ע) (והגר"א אחר מיתת משה היתה רלונית והוא עפ"י יצווי. וגם במיתתו היה עובד הסי' וקיים מ"ע. ולכן נאמר לו וטמה לא תבא שהוא מלוח לית, כדי להסוף לו שזכר: (גב) מנגד חראה. מאמר זה כראה כמותר, אחר שנלטה לראות את הארץ, צעמדו על הר העצרים, הנה ראיתו מרחוק, ועוד כיון שהזכיר צרישא דקרא את הארץ למה חזר בקופ"י לומר אל הארץ אשר וגר', ונראה שהמכוון במקרא זה לפייס דעתו של משה על מניעת מלאת מנוקשו צביאת הארץ, והאמרי שהודיע הוא ית' את משה את כל המאורעות הרעות והלכות הרעות, שעמידים לבא על ישראל לבצת סורס מחארי ה', כמאמר רבותינו בפרסי (והוצא צרש"י ס"פ וזאת הצרכה) על ויראהו ה' את כל הארץ שהראהו כל א"י צבלוטה, וגם המליקים העמידים להיות מליקים לה, הראהו בני דן עובדי אלילים, ארץ נפתלי ומורכנה, ארץ אפרים ומנשה ומורכנן, ארץ יהודה ומורכנה, ארץ המערב ומורכנה, הראהו כל המאורעות שעמידים ליארע לישראל, וכמו שביאר משה כל זה בשירת האזינו שהזכיר בו שמריו טובה ימדרו צה' לעצור אלילים, ולכן ימרה אף ה' בהם לשלוח צארלס דבר, חצר, רעב, ומיה רעה, ולצסוף יפזרם בכל קטות הארץ, (עיי' בנזעם דברי הרמב"ן ס"פ זו). ואין ספק שלא הודיע לו הסי"ת כל הרעות האלה לנער אחר וליהאריז את נפשו, אבל ברומו ית' צזה למען ידע כי ציאתם כעת לארץ איננה טובה מוטלעת, ואין לישראל צה שורה שמה, ואין לו למשה להטער כיכר שנמנע ממנו ציאתו שמה, כי כאשר נמורה לרועה הנאמן שיעצמה צהסם ונחורמו, והארץ תשוב להיות שוממה ויגורו מן הארץ ויתפזרו בארעות אחרות, מכל אלה נעלז רוח משה בקצרו והיגון והאנחה מלאו משכן בלצנו, ומקטן צזה השחוקקומו לבא עממה, כי אין ישמח בראותו כי ערבה שמה זו, והיא קיבה אל האכל המתמיד זה ימים רבים, הנה היתה דעת העליון ית' להודיעו מורכנה העמיד למען תתפייס דעתו קלת צבלילת מלאת

מלאת חסד לרחות ציחם אל הארץ, וצרטון גמור יפקיד רוחו צדי יולר כל, וחו שאמר אלי, כי מנגד תראה את הארץ, כלומר את תראה ותשיג מעמד הארץ מלד ההתנגדות שבה, שתראה כי כל מעשיהם יהיו סך רטון ה' במלכותו, כי יסירו מלחמיו לעבוד אליהם, הנה מדעת עלוהך תציל ותדע שהוא צלתי אספרי שלא תצא שומה וסורבן אל הארץ הנצמרת אשר דעתי ליתנה להם צפין יפה, מלת מנגד, מענין אעפס לו עזר כנגדו, לא זכה כנגדו, לשון הסוך, והתנגדות וכן להלך נגד הסיים (קסלת ו') ומלת ושמנה ענין שומה כמו אתן לגוב מקום שם קצר, (יחזקאל ל"ט י"א) כלומר מקום שומה, כמ"ס (ויחי מ"ט כ"ד) משם רועה און ישראל, וכשם שמים שהוא לשון הסחומות, כמ"ס רים צראשית, ואנשי שם (צראשית ו' ד') אנשי שמוון ששמוו חת העולם כמ"ס רמ"י שם, ואת ויחי כענין שאלה וממיו, כמו תקיפת ומוס דרכך (איוב ד') שפעמו הלא חוס דרכך תקיפת, דומי דרישאל, וכן ולא יסקלונו (וארש ח' כ"ב) וכן ועמה לא יצטר מהם (נח י"א ו') (ווען דא פאן דער געגענטייטע דאס לאנד צעטרלאכטעפט, מוס ייכט פערענערונג קאמווען?) ותיו תצא הוא לנכסר ומוסע על ושמנה, על ציח צרת השמוון שייך לשון לא תצא, ועל ציח משה לארץ אמר (לקמן ל"ד ד') ושמנה לא תעבור, כראוי לנן חס:

ל"ג (א) משה איש האלהים. אמרו צרנה חס איש למה אלהים חס אלהים למה איש וחי חריט מעליו ולמעט איש מחליו ולמעלה אלהי. ע"ש. ואינו מוזן בהשקפה ראשונה כי איש אלהי הוא כמו עזר אלהי, ולמה לרבותיו להספיד כל אחד לענין צ"ע, וכל צבונתם כי תואר הנלוס במחולר והוא עמו ציחם אחד צמנית נוסח המשפט או צמנית לדדי שניהם שים, חס שניהם צה"א כמו הכר המוצ, הארץ המוצה, חס שניהם צלא ה"א כמו עזר עצרי, צית גדול (ויש יולאים מן הכלל כמו את הכנס אחד תעשה צבוקר, יוס השטי, וצמנת מעמד עליהם רבותיו. עמ"ס), וכאן שאמר קרא המחולר צלתי ה"א והאור צה"א, לכן שאלו חס איש למה אלהים (וצדקס מפורע ע"ש), ר"ל שיהי רחוי לומר או שניהם צלא ה"א או שניהם צה"א; והנה הודלת קשור שם עם שם יורה בכלל על שתי פנים, או סמיכת קנין המעדרות או חלל המחולר, ויש התקשרות שם עם שם שים לצארו צכל אחד מענין הסכים, כמו כי תקנה עזר עצרי שים להציו כחלל המחולר עזר שהוא עצרי, או יחס הקנין עזר של עצרי, ששם עצרי לפ"א שם פלס (ערס"י), הנה צאוסן זה מן הסמיכות לריך שיתצאר לפי הכרת והצנת ענין, ושם האקמך לשם הקדש לריך להצמאר לענין יחס הקנין, לא כענין חלל המחולר, ערמי צית אלהים אינו תואר המחולר כי הצית עלמו צנוי מלצנים פנים ועפר ככל שארי הצמים, אצל נקרא צית אלהים להיותו מיוחד לענינים חלקיים, נקרא הר אלהים כתרוננו דלחגלו עליוי יקרא דהי, משה אלהים תרוננו דלחעצידו צ"י כסין מן קדס ה', וערמי ללס אלהים, נשיא אלהים, אלצע אלהים, וכדומה לאלה. והנה צממות הנסמכים לשם אלהים רוצם שניהם צלא ה"א וכאן ה"א חלוי צסם אלהים, ולזה מלאו רבותיו מקום לצארו כעין חלל לא לענין יחס, עד שאמר מעליו ולמעט וכו', וכוונתם צזה לדעתי כי כל הנמלאים צעולם נחלקן צכלל לשתי מחלקות, הלי המורכבים מחומר ולויה, הצי הספוטים הרומניים וחס לצאי מרוס צמרוס (אף שים לאלה ג"כ צמנית חומר, אונם הוא זן מלד ונקראים פסוטים לא מלד עלומם כ"א נגד מה שתחתיהם צמעלה, המורכבים צמורע עב גולם מורגם) והנה שאר צני חס חס יומה עליהם שם איש הוא מצמנית תוספת ענין רומניותו על ענין חומניותו, ויש לו דמיון מה לאשים הרומניים לא מלד עלמות גופו כ"א מלד שחוק רומני צצו המתרגם צו על חומניותו (עמ"ס למעלה צפ' צלק צסם חס וליש), אונם משה רבינו להיותו זוכה למעלה הנצבנת מדעתנו, דצור פל"ס, ומעמד הנכצד מ' יוס ולילה, אשר לא ילוייר צלתי הזדככות והסכרות חלק חומניותו להיותו זן מלד כסומר הספוטים האשים הרומניים אשר מלד עלומם יקרא אשים, ככה מרע"ה לז חומרנו נקרא איש מלד עלמותו לא מלד שחוק רומניותו כשאר צני חס. זהו כוונתם צלומם מעליו ולמעט איש, יכלה מדרגת חומרנו שהיא המדרגה הסחמונה צצו היתה נקראת מלד עלומה צסם איש; מחליו ולמעלה ר"ל המדרגה המעלייתת צצו והוא חלק רומניותו היתה צמדגת יותר על וזה מלד. כללת כוונתם שומר חומניותו לא היתה שום מניעה ועכוצ אף צמקלת מלהעלות צמדגת הרומניים העליונים, ועל ענין זה נחלה ה"א צסם אלהי להורות על חלוק הסלטרפות שציו לציין איש הקודמו, דתתח למ"ס על הכנס חסד: (ב) חרח משעיר למו. ידוע שישראל צצצו את הר שעיר רוב אוחן הימים שתחתיו צמדצר, כחצוצ וקצו את הר שעיר ימים רצים, והנה שם זרת לישראל אור הס"י צראחם עלום השופמים והכפלות שפעם להם הס"י להאכילם מן מ' שנה, שלא צלו שלמותיהם צכל האון הארדך ההוא, עד שמשם החסילה היסועה לננוח לישראל, כאמרו רצ ללס כצ את הסר הזה פנו ללס לפונה ומן אז החסילו להשמלל צמלמות האמות אשר נלמוס מעצב הידרך מחרמה רלצ"ג

(לכ"ג); הוסיף מחר פלדן שאל נתינת המורה כמ"ס זין פלדן וזין חפל, לכן אמר הוסיף שהוא יותר מחדש (הגר"א): מרבבות קדש. להרחיב ויהיה זה דבור עם מיימני, זה לא יתכן למצוא מה שבעל המעשים הסיריד בזה, ואחרים יאמרו טעם המקרא אחת למה אם דת מרצות קדש דהיינו מיימני של הקציה אחת למה דת הסם ז"ס; וגם זה אינו נכון כי קבלת המורה היתה עמנו ית' לא מאלכבי קדש, ולכולם הי' ראוי לומר קדושים, ולזה הוסיף רמ"י מרצות מלכבי קדש (פי' ראש), ור"ל מרצות הוא מואר אל המורה, וטעם רצות כמו רני מורתי (הטעם פי' שפי' לרד"ק הדברים הגדולים והמסובים והטכזדים שבמורה, כענין רב ביתו שפי' גדול וכבד, וכן מרצות קדש היותר חשוב והיותר נכבד בענין הקדש והיא המורה, והמים היא מים היתרון והפלגה, ומרגוואו (חללעב פֿאַרמאגליכעם הייליגטוואס), וטעמו זרם והוסיף ואחת להם הדבר היותר חשוב וכבד שבקדושה, והיא המורה, כמו שיאמר אם דת, ובמכילתא (משפטים קריא) אורייתא מתכונה נפקת מאחר לאקרי קדש, ולפי"י האמת במקום הראוי, וכי' הגר"א צפי' לשה"ס גדול מרצות היא המורה; ולדברי חכמי אמת המלומדים אומרו דעת סדר השתלשלות העולמות והדרגתם, בוארם שכל עולם היותר עליון וגבוה הוא אור המעים והמקיים את העולם שחמטיו ולעולם האלילות (מכילתא חלקות גמור דעים דאלילות מלכא בזהו אינו גרמיה מד בזהו אינו ומיהו מד בזהו) יס' יתרון על השלש עולמות ז"ע, כי אורו מתפשט ומאיר לכל השלש העולמות שחמטיו, והמורה הקדושה ששורשה העליון העולם נעלה הוא מעלה מעלה גם מאלילות קדשו ית' כי היא האור המקיים כליו עליון (עיי' בנפח המים לקדש ה' מהר"ם וולאזין שער ד' פי') ויאות לפי"י לקרוא את המורה בשם מרצות קדש, כלומר היותר חשוב והיותר נעלה בענין הקדש, ודע שאחזקלם תרגם מלת למו שהוא לנכתרים במלת לנא שהוא למ"ז, ולא ידעתי טעמו: אש דת, בשפרי אומרו דמויים ומקיים שהם יתדנם בזה למורה אלהית, ור"ל מה אם יתכן מן השמים כך לדבר מורה יתנו מן השמים (כמו שיסוד האש העליון והדק שניסודות ולכן מקומו קערוית בגלגל הלכנה ככה המורה האלקית. מציין שאר המורות כולן היא נפעל אלהי' ומסודרת משכל העליון) מה אם חיים לעולם חק דת חיים לעולם (עיי' האש יתעברו היסודות ויעשו והמזגים ויתאו ההווים והמיות בכלל חלוי בשום וזלמות ככה המורה האלקית היא המום האלקית אשר בלבות עובדי הסי' שהוא יסוד המים הנלחמים כמאמר הנביא והיה בלבי כאש בוערת) מה אם קרוב לה נכוח רחוק ממנה לזין כך דת וכו' (כמו שהאש ראוי לאדם שיטב אדם במטע המקומי ור"ל שלא יתקרב פן ישרף ולא יתרחק ממנו הרבה כי יתחזק עליו הקור כן המורה האלקית לא יספיק אדם ממנה כי היא חיוי ואורך ימיו ולא יכנים עלמו לענים ומחילתה בזהבם בפרדותיה, כמאמר אל תחטא ית' במעלה מנך אל מדרוש (ערי"א), ואמר ברעיא מהימנא נשא (ד' קכ"ג) מאן דאיהו סיינא וייעול ליגדע רזין דאורייתא וכו' מכללן מתשנחיה שלא ייעול לאחר דלחו דילי') ואמרו עוד ר"ל שהמורה כחוצה בלשון שחורה על גבי אש לבנה, כלומר נעלה ונשאר; ויס' לומר עוד בהשפלות המורה לאש, כי כמו שהשפלות מתקטן ותחבול כפי מעוה ורצוי חלקי אשמים שבדבר שהשפלות נחלה זו, כך השגת המורה האלקית מתרבה ותמעט כפי הכנת נפש האדם אל קבלת השגתה, וכמו שלמדנו בנתיביו (צפ' קיין מורה) מ"ס דברים שהמורה נהנית בזה, מהם המדות המסובות והמפלות הנפלאות שגדיר להשגתה בזה הישראלי הרואה להיות נוכח המורה, והנמנע מהם אינו זוכה להשגתה האמתית, עמ"ס הזה במשפטים בלשון אוכלת בראש הבר: (ג) אף חובב עמים, להמשיכים הך קרא בתי עניני משפטי, ולדעתי כולו קרא מענין אחד מדבר, והוא מאהבת ישראל אל קבלת המורה, כי אשר שבדבר במקרא שלפניו מאהבת המקום לישראל בנתינת המורה, אשר במקרא זה מאהבת ישראל אליו, ואמר שאף הם אוהבים ומחבבים את הקדושים ואנשי מעלה שביניהם, אשר בכם נפשותם לרדת אל עומק עיון המורה ולהשגת אמתה, ולאנשי מעלה כאלה הם מכניעים עצמם לשמוע מהם למודים ללכת צם אחרי ולקבל עליהם דברות המורה ומלותי, זו היא לדעתי הכונה הכללית במקרא זה. אף חובב עמים כל קדושו. אף עם ישראל אם אוהבי ומחבבים את הקדושים שביניהם ר"ל אנשי מעלה (כי לשון קדושה ענינו פרישה הבדלה ורוממות מעלה (איי-ב) געליינעט) כענין ויגבה ה"ל במשפט והאל הקדוש נקדש בלדקה (ישעי' ה'), שומע נקדש נרדף עם מלת ויגבה, ויתכן שירמזו בזה על שבת לוי שנתקדש ביותר ללמד המורה בדרים כמאמר עליהם יורו משפטין ליעקב ותורחך לישראל. ובפי' כי ישאל ממך דבר למשפט אשר וקמת ועלית אל הכהנים הלוים ואגידו לך את דבר המשפט, ואיחא במכילתא (נשא קנוי) כן דעני לפסא דיו צעי לאחוסף קדושא על קדושא דילי דעני לקדש דיו על ידא דקדישא, מאן ידא דקדישא הוא ליושא דכתיב וקדשת את הלוים הא' אינון קדישין; וכן הזקנים שבעם והם שרי המעשים היו המעולים, כי היו מיוחדים בפרט ללמד מורה לישראל (כמ"ס דברים בשם הגר"א), ולסודיענו בענין מה הקדושים האלה פרושים ומיוחדים

ומוצדלים מאחרים אשר מלת צידך. והוא מענין היתם עלי יד ה', ר"ל כח הנפשי וציתולת להשגות רוחניות (גייסטעסקראפט) ר"ל הקדושים ואנשי מעלה כאלה אשר כח נפשותיהם הכנות ראיות להשגת רוחנית החורה. הם אהובים וחביבים צעני עם ישראל, והיה תרגומו לפי (אויך) דאם פֿאָלק שטאַטעט ליעבענד זיינע צעגייסטערטען הייליגען; ואשר שאמר מאהבתי ישראל אל אנשי מעלה שצייניהם צא להודיענו חכלית אהבתם וחביבותם, עז"א. חכו לרגליך ישא מדברותיך. מלת לרגליך כענין לא אהה וכל העם אשר צרגליך, שמתל צרגליך אינו סם לצד ההליכה רק על פעולת ההליכה ר"ל אשר הולכים אחריך ונמשכים ללכת צעלך (ע"ש רש"י), וכן כאן טעם והם חכו לרגליך, הם נכנעים להמשך אחריך ללכת אחריי, כענין אחרי ה' חכו, ותרגומו (זא) אונטערווערפטען זיך ונטערטעאָניגסט דיר כאך לו פֿאָלגען, דיינע וואָרטע לו איבערנעמען; ואחר מוצצ צלשון יחיד ועמים צלשון רבים, כי כן ההוג צרוצ המקומות צכ"ק כשמדבר צענינים רוחניים, כענין ויחן עם ישראל נגד ההר, כי עסק הרוחני הנמלא צפרטים הוא התאחדות גמורה שצייניהם, ומעם זה אשר גם ישא צלשון יחיד צמלת והם צרבים: (ד) תורה צוה וגו' ויהי ביישורון. המפרשים יחדו מקרא זה למה שאמר מלפניו ישא מדברותיך כלומר מה הנה המדברות אשר יקבלו עליהם עז"א תורה זוה, והוא קשה מאד איך משה עלמו יאמר תורה זוה לנו משה, וכן מאמר יהי ציבורון מלך שאמר אח"י יקשה מאד לפירוטם, כי לדעת רבותינו צבונה ומקומות הוא חוזר על משה, כדאיתא צשמות רצה (ס"פ צי) משה זכה למלוכה כדכתיב ויהי ציבורון מלך (פ' מ"ח) יוכד נטלה מלוכה משה מלך שצאמר ויהי ציבורון מלך, וכן (פ' צי) לרקמות חוצל למלך, למלך זה משה שנקרא מלך כע"ש ויהי ציבורון מלך, ואמר צויקרא רצה (פ' ל"ח) מלך אסור צרהבים זה משה כדכתיב צי ויהי ציבורון מלך, ואמר צמדבר רצה (פ' ט"ו) ח"ל הקציה למשה מלך עשיחך שצאמר ויהי ציבורון מלך, ע"ש. וצבועות (פ"ב מ"ב) חין מוסיפין אלה צמלך כח צרמנים צפי ומשה מלך היה ועליו נאמר ויהי ציבורון מלך, ואיך יאמר משה על עלמו ויהי ציבורון מלך, לכן ר"ל כי שתי פסוקים אלה אמרו עדת ישראל אחרי שמועם הדברים הנעיימים היואלים מפי רועם הנאמן לספר צצחם מהתנהגות אהבתו ית' עומם ומהנכנסם לפניו לקבל עול מלכותו נפשותם לאמר. תורה זוה לנו משה וגו' ויהי ציבורון מלך וגו', וטעם צהחמק וגו' יחד צהחלצות נפשותם לעמם, נחפעלה כל העדה לצד מורל מדרגת משה, ונכנסו צחור דגריו לקרא וגו' על יום ה'ה, שצחצבר לכל העדה גורל מעלה משה, שצו לצד צמר ה' מכל ישראל, כי ראו שלא היה צבנם לצבול קצלה החורה רק משה לצדו, עד שאמרו אליו כל העדה. קרצ אהה ושמע את אשר יאמר ה"א ואת מדבר אליו וגו'. ורציתי לצי"ע צחרגומו על פסוקים אלה ודל אמרין צני ישראל אוריית' פקיד לנו משה וכו' והוא הוה מלכא, דעמו מצוררת ששני פסוקים אלה הם מאמר התקבולות (קאבר) כדצרינו: מורשה. לא אחר ירושה, כע"ש רנ"ו, שצאמת חין החורה ירושה, כמאמר החנא, התקן עליון ללמוד תורה שחינה ירושה לך, כי חין החורה מוכנת לצניי שייפעס כמו ירושה שאין עלי עוררין שאין ליורש רק ליעול אותה, אבל צריך חס להלחם עם שונא חק שחור יצר הלב הנלחם עמו יום יום, ואם לא יתחזק ויתאמץ כנגדו לא ינחל את החורה, וכדחנן צמ"ח דברים החורה נקית צמיעוט שיחה ושינה צמיעוט וצחוק צמיעוט צענוב ודרך חרץ וכיואל צאלה, אבל החורה היא מורשה לקבלת יעקב, וענינו כמו ונחתי אותה לכם מורשה (שמות ו') והיינו שחיהם לכם עדי עד, וכמו יען אחר האויצ וגו' ונמות עולם למורשה היתה לנו (יחזקאל ל"ו) פי' שצחאמרו לאחר הארץ שצצטנו מידם מורשת עולם היא לנו, וכן לנו נחנה הארץ למורשה (שם ל"ב) כלומר לצד חיהם לנו, וכן מצפרם מלת מורשה צכל המקומות, וכן כאן מורשה קבלת יעקב ו"ל החורה העליונה הוצת שורה משה עפי' השם לנו היא ולצנינו, ומורשה היא לצד לקבלת יעקב, ואין לאחרים שלא נכנסו צצריית אצרהם חלק ונחלה צחורה זו, ועד עולם חיהם לצד לחורת ישראל, והנסיין מעיד שער היום לא היתה אומה ולשון שצחנה מורחני לקבל עלי' עול מוחזי' זולת קבלת יעקב, להם היא מורשה לעולם, וצכל זאת חיינה ירושה כי חין החורה צחה צלב אלה למי שמתקן עלמו ומכין לנו אלי. עומם ואשר ונחתי אותם לכם מורשה: (ו) ויהי ראובן. הצפלל עליו ג' דברים, לפי שצטנ לחזון הכך לפני הצבא למלחמה לכן הצפלל עליהם שלא ימותו, לא צמלחמה ולא צידי שמים אבל יצאו לציתם צשלוס, וגם שלא ימותו צניו וצני ציתו שצצו צעבר היידן, וחו ימי רצובן צידי אדם, ואל יהרג צמלחמה, ואל ימות אחיב צידי שמים צחור שצב שנים שחלקו, ויהי נחיו, פי' צני ציתו ואנשי צמספר שלא ימות אחד מהם אלה יהיו כמספר שהניחו (הג"ח): (ח) לאיש חסידך. ת"א ויב"ע לצבר דאישתתם חסיד קדמך, ובספרי אחיא לאיש חסידך למי שצעשה לו חסדים (דיינעס גייסטעליג), ולפי"א לא קדר משה שצחא דאחוי קמי מרא, שאינו מדרך המוסר, וכלל צזה כל שצט לוי כצפסוקי' הנאים: אשר

אשר נסיתו במסע. לזכרון חרם דנפסותי בנחמתי והיה שלים. בנחמתי על מי מלחתי ואחמתי מהימן, ויצב"ח מלח תריצו דקמתי, הרמיקו מלחמתי מלח תריצו ענין קמתי וגלתי (לזכרון, ספרייטען, האדערן) ערש"י, דל"כ יהיה נראה כמחמס על דבר ה', לכן נחמתי לחרם מלח תריצו לענין דדיקה צמינה ונכסין; חמס לא מלחתי בכל כ"ק לשון ריב על כוונה זו, גם לחרמות לריבים לזכרון על לשון המקרא והוא שלים ואחמתי מהימן, ומסר איך עיקר המחמיר שעתיד בנפסותי, ולא הזכיר משם דדבריו רק הטפל שנסס בזמן אחת והעלים את העיקר, ויחזק לומר בכוונה המחמיר שזה, אחרי שאלו נפסות נמי ע"י ונחי ל"ה וכדומה הרבה, כן מלח תריצו שהוא זה תמורת זה, כמו דס דמס, סג סג סג, גל גל גל וכדומה הרבה, כן מלח תריצו שהוא מלשון ריב משותף עם שרם רבה שמועניו גדולה ומפירות כמו ועומד חרצני (תהלים מ"ו) ובענין ודני המלך ר"ל משובי המלך, וכבר שמועניו מרש"ס שסס ריב נגזר מן סס רב מלשון רבות והחמירות (מייסמער שפיעלען) ש"ח מן המריצים רוצה ללמד ולהיות רב ושליו על חביו (ענין כלל חמס ריב), וזה מלח תריצו מקביל מול מלח נכיתו דרישא, וסניס לשון נפירות מעלה וגדולה ומפירות, כי הסלם בעצמות ה' אם לא לנפיון וצמינה ועמד בחומותו ע"י מחמיר מעלמו וערך חפירותו ומשס שלמותו, כמו לזכור נכות אחס (יחזק"ל) שפירש"י נכות לשון הרעה גדולה, והרבה פעלים אין מכוונס פעולה ממשית (וירקליכע טהאטיגקייט) כ"ח קיום והחלטה תלך בחומות לא יסוס תלך הספל (לואינגענדע אייגענשאפט), כמו אלתי איז ולרוממיר, אינו פעולה ממשית כ"ח יסוס ענין הרוממות, כלומר חתן דעמי להכיר רוממותו (זיינע האייט אנערקענען), וכן מלח וקדמותו (אמור) שמועניו ע"ד הפסוק הכרת קדושה (הייליג האלטען), וכן כל הזכור תקדים (רש"י) שאין מלח תקדים לעשות בו פעולה המציאה לידי קדושה כי מעממו הוא קדוש מרסם אלל ענינו חתן דעמך אליו להכיר מעלמו להחזיקו בקדושתו (הייליג האלטען), וכן וסמל חותי הכסן (פיר לזכרון ערקלעך), וכן וסמל (זיינע ערשטען), וכן לא יוכל לזכר את זן הארצות שמועניו החלטה ממשית הזכורה (דיא ערשטענצורט ל ערקענען), כן מלח נכיתו כלן פירותו הכרת רוממותו וגדולתו, שכלל הכפירות שניסו ישראל חותי ית' כתיס ריכסו זה עשר פעמים, הכרת רוממות נפסס, שנכל כל שטט לוי מהס לכלי הלכד עומס נשט חסס, ויהיה חרסו נכיתו בנסס (האפט זיינע ערשטענדייט ערקאנט) וכן מלח תריצו ענין הכרת את גדול מפירות מעלמו בענין מי מריצו שלא השתחף עם הסופאים בו (זיינע גראפט ערשטערען), וזה המקרא שלם בענינו ואין בו מגרעת. והגר"א פירס נכיתו בנסס, שאלמו ישראל היס ה' וסס היו שלמים, תריצו על מי מריצו, שהיו הלויים עומדים בנפיון יותר צמי מריצו, שהיו מריצים עם ישראל ועשו עומס מלחמה כתיס מהס מי מריצו אשר רבו וגו' וסיוו עם הלויים עוזדי ה', חסו את ה', ע"כ, השכיל הגר"א שלא לפרס תריצו כאילו הס"י עשה מריצו עם הלויים. אלל מריצו שהיו ללויים זישראל על שהחלונו צמי מריצו, ולפירותו ידבר הכחוד מחרי עניני, מהנפיון שזרפסידס (ס"פ בשלח) וממי מריצו שנקסס (צ"ח חקת) ולי היה נראה לפרס כלו קרא על מסס ומריצו שזרפסידס, וידבר מוענין המריצו שהיו ללויים זישראל אשר חטא עגל, שס"כ ויאססו אליו כל בני לוי וגו' כה אמר ה' שיוו איס חרבו יסרגו וגו' ויפל מן הסס, ולפי שחטא עגל היה סמוך לחטא מסס ומריצו, ואין צניסס רק כארצנים יוס, לכן כללו משה כלן בלשון "תריצו על מי מריצו", (מלח על יורה על סמיכת הזמן, כמו סיורה על סמיכת המקום כמו ועליו משה מנסס) וטעמו סמוך למי מריצו, ר"ל שחטא העגל שהיה קרוב בזמן, לענין מי מריצו, ליימי שהיו הלויים עומדים צמיצו עם הסופאים ללחוס מלחמה ה' לזכר הרשעים. תריצו (ליעסקעט איהן קאמפסענד אויפטרעטען) ולכסת מריצס עם חותאי העגל זכו להיחס כסני ה', כי נפסלו הזכורות מעצורס, ולא זו בללד גרמה להס מריצס, כי גם למסרע הסעילה ללויים מריצס עם חופאי העגל, כי נחמתי לעצורס הסס גם קודם ממן חורס, כתיס "אח"ס (כי חסא פסוק מלח ידכס היום להסס) דלח"ד וישראל את נערי בני ישראל ויעלו עולות, סס נדב ואזיחוס, לא הזכורות, וכן הכסניס הגססיס אל ה' שזכרס, סס הכסניס הלויים, לא הזכורות, כי אע"פ שזכורות שעה היו הזכורות כסריס שעדיין לא חטאו בעגל עד סוף מי יוס לעמידת משה צסר, מימי מפני ססקציס יורע העמידות, וידע שהס עמידים לאמר מי יוס לחטוא בעגל ומסכל עזרסם לא רסס שיהיו הסולות והסלומים על סר סיני ע"י הזכורות, שלא יאמרו הזכורות, ראו שהזכורות שהעלו הסולות צסר סיני סס שהעלו עולות לעגל והיא גנאי גדול, ע"ס צר"ס. סס להיות שחמדותו הלויים למעלה עצורס הכסונה מיד, אשר משה ומריצו צצואס לסיני (שלא היה צין זה ליה רק כחמס ימיס) וססיגו מעלסם זו לכסת מריצס שעתידים לעשות חופאי עגל, לכן אמר כלן לשון עמיד תריצו על מי מריצו, כלומר סמוך וקרוב בזמן לענין מי מריצו הכרת את מעלסם להיחס

להיותם אנשי רצו ללחום מלחמה ס' צעורי רלונך. ודומה מקרא זה למע שאמר אחריו האומר
לאציו ולחמו וגו' שהיה בלחם צמיתתם עם חוסי העגל: (ט) האומר לאציו. פי' על אציו
ועל אמו, כמו אמר לי אחי הוא, לא רחמי, לא הכיר, לא ידע, כי כשפירש אדם עצמו מן
העולם אל הסורה והעצרה מתחמת הוא נשנים כנר, לכן לא שייך על אציו ועל אמו לומר לא
הכיר מתחמת יכירם, לכן אמר לא רחמי עכשיו איני רואה אותם, ואמר רחמי לשון זכר כמו ותדבר
מרים ואסתר נמשע שרף לדבר במוקדם; אבל את אחי שלא ראה אותם הרבה אמר לא הכיר,
וצניו לא ראה אותם כלל ולא ידע, וצנניס היו כל ג' אלו משמח שפירשו מן העולם (הגר"א):
(י) ישימו קמורה באפיך. באפיך כנו אל הפנים, כמו צויעת אפיך, והקמורה היא עבודה
פנימית על מזבח הפנימי, והשכיל אונקלס לתרגמו קדמן, והתרגמו אפיך (פסל דיינע נאצט) אינו
כחן: (יב) ידיר ה'. קרא לצנינו ידיר ה', וטעמו צנינו שהוא ידיר ה' יסכון בלרנו לנצח על
ה', וה' יהיה סופך עליו כל הימים ועשרה שכינתו בתוך ארנו; וע"ד האמת ידיר ה' יסכון על
צנינו, והיה זה לנצח על צנינו כל היום, ולא יבשו צנח לרה, וצין כחמו על צנינו יסכון
לעד (רמב"ן), לפי האמון אף ידיר סמוך לה', ואינו מוכב על צנינו, אבל הוא שם נפרד ומוכב
על הנורה ית', והוא שם תואר אליו ית', וכמו שנקרא צני הכניא אסירה לידי (ישעי' ס'),
והייר שואית עיני ויתן את קולו צנכי, לא תצטל גדי, עץ פרי. ונקרא הוא ית' בשם ידיר,
עדי"ה ה' אהב משפט, ה' אהב לדיקים, אהב גר לת לו, אהי אהבי אהב. ולפי זה יותר
מיושב לשון המקרא, כי יסכון דומה לסופך ולסכון המוכבים על הש"י, ומלת עליו סוחר על צנינו
כעליו דמוסף: (יג) ומתהום רובצת תחת. תיצי' וכן עוב תבוע תהומא דסלקין וגדלין ומרין
למסיה מלכע, נראה שהצין מלת רובצת מענין המרצין את צינו (פי"ג דמכשירין) כלומר שחלף
צו מים ומתלסמו, ומתחמק עם לשון רביעיה המוכר בתלמוד (תענית ר'), מלי לשון רביעיה שרובע
את הקרקע דמערעל בעלה דלרעא שנאמר כי כאשר ירד הגשם והולידה, והיה מלת רובצת פה
שעל יולא: (טז) ארץ ומלואה. כי תולדות גבול מנשה ואפרים הים, כמחבר בם' יסופע, הנה
יהיה להם מוגד ארץ בכלל ומעוז מלואה, והם הסמכות הבלות שם דרך הים הנושאות שם כל
דברים הסמוכים הן מפירות הארץ הן מולתם (רלצ"ב). ורען שוכני סנה. הייר מלוחות האמתיות
הטופות כמו מושיני המשפילי, ופי סנה קוץ, והוא צמקס המורב, ולכן נקרא סניי ומורב,
והטופות צמקס יצט וערבה הם תלצים לכל דבר, וטעם ורען שוכני סנה, המתלצים ורע"י לכל
דבר ישיגו לכל בלרץ יוסף (הגר"א): תבואתה. תוכן המלה תבוא והמיו סיון הקצרה הנכסרת,
ור"ל כל צרכה תצא לראש יוסף, והה"א נוספת בנוף המלה כה"א ותקרב ותבואה, אשמה דרכי,
והמיו נוספת כמ"י נפלת אהנתך לי, יסועתה עזרתה, וכל כפל תוספת לכסול הענין, וכשאמר
יסועתה עזרתה ר"ל רוב יסועה, רוב עזרה, נפלתה להגדיל האהבה ולהפליאה נכסלה צו התוספת,
וכן כי הנפלתה, לפי שהפליאה אותם יפה יפה שלא יכירו מוקדם את חסדו אותם צג, וכן
תבואתה ר"ל תבוא ותבוא לרוב (רמ"ה) וכבר הזכרתי כל זה, והוא מוסכם עם ר"ל. וצמ"דשצ"י
(תרומה קס"ד ז') אחת לקשר את אחרת יבני תוספת את ומשננה צגרינו כגון עשתי, וכלל את
לחמון חמוסקן צגונא דא אינו לגריעותה כגון האמניון אחר דקני האמניון. ובקשרה דקדושה
גבע אור ואינו תוספת. ע"ס. ונשנו הדברים (ויקרא ר"ד). ורף ציבור: (יח) שמה זבולין.
לפי שזבולון היו סוחר' ותגר' ובחלקם נפלו ימים ששם ספירות צאיים כמ"ס זבולין לסוף ימי
יסון. וישכר באלהך. לפי שחלק ישכר נפלו פלטר' גדולי צניס נאים ונפלאים, והיו משכירין
לכל הבא לה"י והתאוו מאל לשכרם משמח יפין, וכמ"ס צפ' וימי וירא מנוסה כי עוב ואת הארץ כי
נעמה לכן אמר. באלהך (הגר"א): (יט) ושפני טמוגי חור. שפניי הם הסמוכים (כמו מלך ספון
מיק כ"ט), ולא ספנת יתרון (תרגום שני אסתר א'), גרע עלמא לא ספנית (שם ז'), כי משמח
צ' דברים דבר יקר א' משמח שאינו צמול, וא' משמח שהוא טמוג צעמו, לכן אמר כאן וספני
סמוגי, את שיהיה יישר, וטול הוא גבול לים, חזולון לסוף ימים יסכון (הגר"א): עמים הר יקראו.
מלת הר מתורגם עור צית מקדשא וכפירט"י הר המורי, ויש לתבונן מנה שאלמו (פסחים ס"ח)
לא כהדרם שכתב צו הר וגו' אלא כיעקב שקראו צית, ועיין במכשירי (יתרו ד' ס"ט). ולולי
דמחשבה הייתי אומר ע"ד הפסוק אחר שמתלכו דרכי ע"א צמיס הקדמונים, אחרי אשר הקרינו
לאלהיהם אשר על ההרים היו כל הקדושים אורכלים את צמיסם צמקס הקדשם, ולזה נקראו
אכילת צמיס מים צמס אכילת ההרים (בביתקאל י"ט) ואל ההרים אכלו צך, ומנה אמר כאן
עמים הר יקראו שם יצחו צמיס דק, וטעמו העמים שדרכם להיות קדושים ונאמנים למלך
ההרים, צמקס אל ארץ זבולון וישכר וילאו כי שפע צרכה ה' תעשירם, יעצו את אלהיהם,
תחת שאלו עד הנה צמיס ממים, יצחו שם צמיס דק. ולשון צמס אף שאינו לקרבן, כמו ויחם
יעקב

יעקב זמא, וכן כחם קריאה לאסיפת האכילה כמו אחרי כן יאכלו הקדושים (מ"א ט') [פאָלקער
דיא אויף צערגען גאסטמאָהלער יעלטען, דאָרט ווערען זיך שוללנאָע שטימען געניסען]:
(בא) חלקת מחוקק ספון. ינע"ת ארום חמון אחר מקצב חננין טיין ומרגלין דיי נטה ספרהין
דיסראל גניו, וכי צמרגום ירושלמי, לדעמי הרכיבו צמרגום שני מירוסים, סוף דצריסם הם
כתיגום חונקלם ארי חמון צמסנתי משה ספרא רצא דיסראל קציר, וסוף לפי הדמם שמה צמר
נבו שפלקו של ראובן ונקצר רחוק חרצב מלין ממנו צמלקו של גד (כנסות יג), אונם רים
דצריו הם ע"ד הסט, ועמם חלקת מחוקק ספון, שם חלק מדינה שחוקקים וסופרים צמר אדמחם
דצרים ספויים וספויים (איינע לאנדשאפט וואָרין שאַטלנאָרקיטען אויסגוראנען זינד), חלקת כמו
חלקה אחת חמטר (עומם יו"ד) שפירש"י שם נקמח שדה קמפניא בלע"ז (לאנדשאפט), וכן חמורגם
שם חמסנחא; מחוקק כמו חוקקי צמלע משכן לו (יפיעה כ"ב), וחמקירה והמפירה אחת היא;
ספון כמו חמון ספון בלשון החלמוד; ואל חממה על חיי"ר של מלח חלקת אעפ"י שאינה דנוקה
למלח מחוקק כי דומתו ים צמקרא כמו עזרת מלך (תהלים ס'), וסכורה ולא חייך (יפיעה כ"ד),
ומלח מחוקק כמו למקרא העדה ולמסע המחנות שבה שם צמקום חוקר לקרא את העדה ולהסיע
את המחנות, וכן כאן מחוקק צמקום לחקוק: צדקת ה' עשה ומשפטי. לדה הוא יותר מן המשפט,
כי משה לא אחר רק ועצר לכס כל חלוץ עד וגו' וכנסה הארץ (מטות ל"ב כ') שיתעכבו שבע
שנים של כיבוש הארץ, והם אמרו לא נשוב אל בתינו עד החנחל צני"י איש נחלחו, הוסיפו להשתעבד
גם שבע שנים של חילוק הארץ, הנה עשו משפט צמקעככות שנים של כיבוש, ולדק צמקעככות
שנים של חילוק (הגר"א); (כב) גור אריה וגו' יונק מן הבשן, הנה האריה לא יונק מן הצפן שהוא
מקום חמור המקנה (כאמרו אצירי צפן, פרות הצפן) זולתי שהיה צפון לטרופ חיה מרץ שחמון
לו חוץ לצפן וכן יהיה דן צפון לכנסו צמקיותו ויאל עליהם צמח (רע"ט); (כז) טעונה אלהי
קדם. חמרגום מעונה מורר וכ"פ כל המפרשים, לפירושם אין למקרא זה החמקרות לא לשלפניו
ולא לשאמרי, ויראה כי שם מעונה נגזר מן שם עין, וטעמו על הסגמה האלקית, דומה לזה
שם מעונן שהוא לר"ל משרש עין מננין המדוע, כלאמרינן (צמקעככות ס"ג ז') מעונן רש"א
זה המעביר שבעה מיני זכר על העין, וחכ"א זה האופו את העינים, וכן צמקעככות ע"פ ה' מעון
אחת היית לנו (תהלים ז'), משה אחר אם אין סניך הולכים, הקב"ה אומר פני ילכו (פ"ט
צילקוט), מנחם מדצריהם שפ"י שם מעון על פני השגמחו ית' (וכבר העירתי כבי חנח צוענו
הלויים ואמרו), כי גם כנה לטווח ענה עיקר הוראתם משרש עין יעריש. וד"ז ים לצאר מ"ס
(מ"א ז') למה צמקעכו צמצי וצמקתי אשר טיחי מעון, כלומר חמקננו צדק ציון צמקם וצמקתם
אשר טיחי עליהם השגמה יתרה להחנה צהם צקדושה (צמקעככות אויפגעקאמקייס אגע-
פֿרדנעט), וכן (סם ל"ב) והצטת לך מעון צכל אשר ייטיב את יסראל, יראה מלמד הרעה אשר
נעם לך מאל תראה צמקתם אחרים אשר ראיי"י זו תהיה לך לך מעון, ראיי"י המוספת לזה ויגון
צכל הרואה מלך קנאחו (שמעלנאָטעטער אַננליקק), וכן (לפני ג') אחרתי תיראיו אחי חקמי מוסר
ולא יכרת מעונה כל אשר פקדתי, כלומר חסדתי שחקמי מוסר וחטיני דרכן ולא חסדתי מלשונות
על המלח אשר פקדתי לשמור אותם (אונאונטערצדקען, צעפֿאָכטען אלל מיינע צעשעהלע),
ולפי שהשנים ידמו לעין הרואה כהם נטוי על הארץ אמרו תיסקי החשלה על דה המליה על
השנים והיחם היולאים ממזרח אצרים צמערצ (צוקע חלוי רקיע"י לכן הונח עליהם גם לשון מעון,
כמו השקניפה ומעון קדש מן השמים, כאלו הם מקומות ההשגמה אשר ממך חלוי רקיע יסקיף
ויסגיה על עולם החמחון, ומזה אחר (תהלים ע"ו) ויהי צמלם סוכו ומעונותו צליון, כלומר אחר
שהארץ הקדושה אשר נאמר עלי' ארץ אשר עיני ה' צה מראשית עד אחרית הסנה, אחר דרך
מליה שירושלים העיר המלוכה היא סוכת ישיבתו, וצליון חלונות השגמחו אשר צהן יסקיף ויסגיה
על כל הארץ, ולפ"י עמם המקרא אלהי קדם הוא המשים עין השגמחו עליך, וזהו כל צפלי
זרוע ימי כנענים חמחין (אויפגעקאמקען צליקק האט ער איצער דין, כיצערציקען מייסען
דיא מאַכעניגען דער וועלט): (כח) בשח ברד. מאל צדד פעמים לגרירות כמו איכה יסנה צדד
דהיינו חסולקת חמזרת צני אדם שהיו לו ללוחם ולעזר (אצמקעככות), ולפעמים לשבח כמו
כאן דהיינו צדד חסולק מן ההלעככות אל המזרה, שמתחמק מעלמו (זעלבסטעפֿאָלדניג) (רמ"ט):
ישרון. נקרא יסראל צמם ישרון שהוא לשון ראיי"י והצטת ע"ס שראו צמיי כצור הסכנים עין
צעין (רצ"ט), והגר"א אחר קראם ישרון על הסירה הראשונה שצרו לו צילחת מלכים כמ"ס השיר
יהיה לכס כליל התקדש חג. ויתכן לפי שהמורה נקראת ישר, כמחז (יפוע יו"ד) הלא היא כמחנה
על ספר היסוד ומרגומו ספרא דאורייתא, והמנחם צכללן נקראו ישרים כמ"ס פקודי ה' ישרים, לכן
נופל לשון ישרון על מקצלי חורה וסומרי פקודי עמ"ס וילך (ל"א י"ט) את השירה הזאת: (כט) ואשור

חרב באותו. מלת אשר אין לו מוזן, ומדברי רמ"י יראה שפירשם מפני זה לשון המקרא, ולין
 שפין מלת ואשר מלה, אבל הוא שם דבר מן אשרו חמוץ (ישעי' א') שפירש"י לשון חזק וקיום,
 ודומה ללשון היתום אשרטו וקיימטו, אשר פילי, ופעמו הוא כס המכר אשר בו חתגהם על
 חניך (דף קל"ט דיינעם פריאצנענען שווערדעם), וזוהי מכוון היסוד עם מליית מנן ערך:
 לך (ד) שמה לא תעבור. מליית להפעלת על הדעת דלצפורי לנאמן ביתו קמטון להראות לו
 את הארץ אשר נתן נפשו עלי, ולהגדיל כאז לזו בלמירת מניעת בילתו שמה.
 אומנם כבר ידענו כי דרך הלשון להקדים לפולם את הפעיל לטפל (פנ"ט) בלתי עשו צורך),
 ואם הייתה מניעת הביאה עיקרית במאמר זה, ה"ל להקדים השלייה שהוא הפעיל ולומר, ולא
 תעבור שמה, ומתקדים בגזל למליית, ואמר ומהם לא תעבור, מלת שמה הוא הפעיל, והכוונה
 הראשית ליתר ומהם פרטי כל משח ומשח כאשר הוא, גם הראשית החלוקה הארץ לכל שנים
 ושנים, וגם כל הדברים העתידים להולך לשנים רבות הנאות (כח"ט רמ"י שם הספרי), אשר
 כל אלה לא היית רואה אם עברת שמה כאשר רוחם נסך, ואם ומהם לא תעבור, כלומר הראשית
 פנינים נפלאים העתידים להחילך באומה עד היום האחרון, שהוא ענין גלתי אשתי כפי כס
 האומה להגיע אליו שמי בשמחתו לראות כל אלה, ובדברי מהר"ל ראיתי דברים קרובים לדברי
 אלה, ואפשר עוד דלא תעבור היא שלייה רענית, כלומר אין לך לעבור שם כי כבר ראינו
 אותה: (ה) ומה שם. מכאן ואילך כתב יהושע, רמ"ל ומהם כתב דמנע (רמ"י ערבותיני צ"ב
 ט"ו) ער אשר סוף ומלח ואל פליגי, ומלת דמנע הוא מלשון מלאכה ודומה ענין ערבות, כלומר
 הערבות אחרית, שהיה כתב מכאן ואילך עפ"י לירופי חיצות ואחריות, והם שמוותו של הקב"ה,
 ולא היה נקרא ומה ומהם רק חיצות אחרות עפ"י סודות התורה, ולאחר מיתתו כתבן יהושע כפי
 שניתן לו רשות לגלות. הנה לא פליגי כלל, כי בלתי כתבן משה ולא חסר אפילו אות אחת,
 רק שלא כתב שמועה ספוקים אלו לפי הגבלה רק כפי הירושלים, ואם דמנע, ויהושע כתבן כפי
 הגבלה, ושני הדעות מתקיימים לדעה אחת כי בכתבו פ"י שניהם פ"י משה הנכתב והסוד, וע"י
 יהושע הגבלה כאשר היא כתובה בידיו (אג"ר א), והדברים ראויים למי שחמרה, ונראה שגם
 עפירש"י (מנחות ל') שכתבו דמנע מרוב גבורה, כי לא נלפת משה במיתתו, אבל ומה מיתה
 רענית ונפשו שמה לקיים מלת צורח צורח ומות צהר, כח"ט: שם עבר ה'. אף שצפ"י
 כתב ב"ב עברי משה, וא לא זכה לקרותו עבר ה' עד משה. ואם המעלה הגדולה שצב"ל להקרא
 עבר ה' כח"ט עבר מלך מלך הדבק לשמור וכו', וכח"ט צב"ל אחי בלתי מרי מתיבתא ואשתתמו
 קמי' ואמר ודאי קב"ה מלייל צומך ולך אן קב"ה וכו': ע"פ ה'. מיתתו הייתה רענית עפ"י
 טוי ססס כח"ט שחלצו ומות צהר, (אג"ר א): את קבורתו. אשתי שהוא שם מופשט, כמו קבורה
 לא הייתה לו (קבלת ר'). צענאצנים) או שהוא חסר לעקום הקבורה, (גראב) כלומר קבר, כמו
 מלכת קבורה רמל, ותייחס לא נדע במשה, לא חסר קבורתו ולא מקום קברו, כי אין שקבר את
 עמו שנגמם מלך נפשו למערה להגן שם, אין שקבר אותו הקב"ה שמתח לפניו בדרך גם מערה
 להגן זה להשאר שם, אין זה ענין פניי הכבוד, שלא הייתה ע"י אדם. וכן מקום הקבר, אף
 שצב"ל היסוד בכתבו בארץ מואב צב"ל בית פער, עם כל זה קצב הש"י שלא ידעו אדם
 וכח"ט בפרש"י העליונים ראו אותו כלפי משה והתחתונים כלפי מעלה. ומלת עד היום הוא לא
 ידעתי לבחור, כי זה לא יתכן רק בדבר הנעשה כבר קדום בזמן ונעשה היותו עד היום, כמו
 היום מלכת קבורה רמל עד היום הזה, שצעת כתיבת התורה מרדכי שמה כאשר הליכות עומדת
 עד היום היום הכתיבה (ודרך אג"ר יורה גם על העתיד שצב"ל זמן שיקרא הקורא את הפסוק
 עורר היום כמקום, אבל עיקרו על המשך הזמן שעבר עליו מאז עד היום הנוכחי) אבל על דבר
 הנעשה צמח הכתיבה כמו שהוא כאן בקבורה משה, ונפרט לפי המקובל שמה צמח בכתבו לא
 יתכן לומר בו עד היום הזה, לפי שהוא דבר הנעשה לשעתו, גם מעל העבר במלת ידע אינו
 מכוון היסוד. ולולי דברי קדמונינו הייתי מפרש מאמר זה דומה למאמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת
 עד היום הזה (כי חזק כח ג') שמת עד הוא ולא עד בכלל, שהיום הזה אינו בכלל השלייה,
 כי היום הזה צא בלתי לכלל דעת, ככה מלת עד במקרא שלפנינו אינו בכלל שליית לא ידע,
 ועם המקרא להודיע המדרגה הגבוהה אשר למשה שלא השיגה אדם מעולם, כי הוא בלתי גלתי
 ספרי ולא מתקחת לה רק בדרך גם ופלא, שהיה ידע ענין קבורתו ומקומו, אבל משה ידע
 אותו, ואם ולא ידע איש את קבורתו, ר"ל מעולם לא היה איש אשר ידע קבורתו עמו, אבל
 ציון הוא היה הדבר הנפלא הזה, כי משה ידע את קבורתו והרגישו, וכמו שמייתתו הייתה רענית,
 כך הייתה גם קבורתו. ואף שעינין זה הוא נפלא צענינו ובלתי מושג לפוטיו הגשמיים, מ"מ
 מורכבם מאל כי קדושי עליין קדשו את השם בדברים נפגם חסלה, אף כי משה איש חלקי, וכבר
 אמרו

אמרו גדולים לדיקים במיתחם יותר מנשיהם, וזה מריוק סעבר בעלת יע, וגם עד היום הם כן כפסטי, ובסופה יד אשר רבנים אף משה אלו קנורו, אמנם כפסטי הוא צמם ים חומרים: (ז) מאה ועשרים שנה, אמרי' (שנת ר"ב ז') אף משה ואהרן נמשלם עמו מלמד ימן לא האמנתם זי, הא האמנתם זי עדין לא בגיע זמנם להספד מן העולם, ואמר אהרן למי מהם משה חרותו של עולם, והציטני אחד מנשיהם, ועולה מן קיום העולם שהם נשיהם חלמים מהם אחד מנשיהם ימי חייו של משה משה ועשרים שנה, ואלימלא מי מרבה סיה נשיהם צעין יפה אחד מלרצנים ואז הי סטחזי משה ומנשיהם, לכן יצבו עליו שלשים יום עד שלשים שנה שנעלו ממנו, יום לשנה: ולא גם לחה, לפלוטית שני לא שלטו בו קצון (רמ"י) למי שנחנא הזקן שיחגבר עליו היצט ויסרד הלכות ממנו הצידי הכחוד צמסה שלא נסרד ממנו לפתו ורפנו הנשים את הבוק ונותן לו חלד נאה, לכן ח"ל ולא שנה זו יקרא דלפסטי, ויניע מרגם ולא נחרן יניי לנתי פירם למס מן למיז כפרתם הטחם, שם הפגם שני הסכים קדוחת נקרא למי, כי שם קנזן הלפסית, ועל שמו נקרא פצר הסכים שני למי, הכים את כל איני למי, וימלא למי חמור (סופסטי סי'): רמזי' אמר אל תקרי לא נם למס חלל לא נם למס פכפזי כל הסוג נצמדו של מקס למס פורחת חילך וחילך (ספרי) כלומר לפלוטית שני קיים כמו צמיו שלא שלטו בו קצון, כנר נחנאז נכונה מקימות נצמאמס אל תקרי אף כוונתם נצינו נקדוחת ח"ל נצטרי הסונן, כי נעלה נם ים למרשו לשון פצר ולשון הויה, כי בכל נמי פ"ז שום הציטני לעבר, כמו סר שני נר רן וכן קס, ובאמרו לא קס נביא עוד צישראל כמשה, מלת קס הוא פצר וציטני, שנכל הסדוחת עד הדור האחרון חמדי הויה ומתקיים מלמד שכל יהיה נביא כמורו, וכן נם כמו אשר נם משה (מסעי ל"ה כ"ה) ודוד נם ויעלס (ע"ל י"ט י') הוא פצר, שאלו נם ומעלס (ירמ' מ"ט י"ט לא ינום להם נם (עמוס ט') הוא הויה, וזהו צאו רבוטיו לומר אל תקרי ולא נם למס, כלומר אל חצין נם לעברי, שנכל זמן חייתו לא נם ממנו לימית פצפיותו, אלא חצין נם לחויה, שנכל עת וזמן אף אשר מותו טוה ומתקיים בו לפתו, והסדר פשוט ולא סיה מן הסדר לבארו, רק מפני שחליתי להרב בעל מניא צפירותו זית רענן על הילקש שכתב אל תקרי לא נם צבין רסה חלל בדגוש, דכסהט"ן רסה הוא פצר וכסהטו דגוש הוא ציטני, פ"ט, והרב נעל לאן קדטים צפירותיו לערכין פ"ז כחז על תקרי לא נם נקמין חלל לא נם ציטני, פ"ט, ולא חלמין מילאו דברים מוטעים כאלה מתחת ידי המעצרים הגדולים, אלא חלמידים מופים סכניסות סוך חינוכיהם, שמו והטעו את הרב בעל דע אצרכם להעתיק דבריהם כאן צפירותו לספרי: (ח) ויחמו ימי בבי, אשר שומר צריש דקרא כמות זמן צביהם עליו שלשים יום ידענו שאמר כמות זמן זה כלתה הצבי, ומס זה שאמר חס"כ ויחמו, שהוא רק למוחר, וכל אשר הכוח בעלי הלשון לסדל דין חמים לשלם, שנחל חמים יורה נכנסתו הראשונה על שלמות הדבר נצטינת חיבתו, כענין אר חמים יקיינו, שלא ייה סחרון צאירות גורו, ונחל שלם יורה למי הכנסו הראשונה על שלימות הכמות כמו לא שלם עון האמרי היינו כמות נפסד העושה (כע"ס נאמר חמימות חסינה, פ"ט), ח"כ חין כונת העקרא כאן להודיעו שנכלות ל' יום כלתה כמות זמן צביהם, דח"כ ח"ל למימר ויטל לו, כמו ושלמו ימי חנך, חלל מדאמר לשון ויחמו, שהוא על שלמות צמיתת האירות, יורה לנו דזה שנכלות שלשים ספקי מלסחנה עוד צעין חיות האצלות עליו, כדחלה גלות ומספדות וכדומה מהדברים הנוהגים סוך שלשים לאכל, מכל חלם שפנינס חיות האצלות ספקי נכלות שלשים יום, חלל לכמות זמן הסטערס והסחוננס עליו לא נחן הסקרא גבול, כי לא ססק משה כל ימיהם מלסחונן על הסדר מעליהם ח"ס האלסי, אשר עמד צעין חמיד להסיב אף וממה, ושלמדס סוקי ה' ומספסיו, וכמו שאלו עושים עוד היום דיום סיום הסדרס וזכרון לפטירתו לעורר הלז למרד צב"י אל הלסס ממנו חרון הנדית: אבל משה, צריש דקרא לא הזכיר חלל הנבי אשר נכללו צלי ססק נם האכל ומס זה סוסוסף כאן מלת חלל, ועוד יותר סיס רחוי לומר ימי צבי מיתת משה, וכל שנה להודיעו דזה פיקר סנת צביהם על הסדר חרון הנביאים, שלא היחס חלילה מלד עלמות משה, כי נצטינה זו ס"י להס לשונס על גורל מדרגו ושלמותו, שנחעלה צמני חרומים נאשר הוא שם שונס נהסעננ נצמיתו חזי הסכניה, כדחילה נצמכרשניי (וימי רמיה צ') צנים חחם ל"ח לא מתגוררו, ח"ס חילו ס"י ידעין כלס לדיקים סאי ס"י סחלן סהא יומא דמני לן לסחמלקא מסי עלמא, וכי לאו יקרא פלסא סהא לסוכלל לסון להיכלי דמלכא וכו', כי זה חכלית חחתי של כל חרם העלם, וכמו סקראו הסכמיס נאמת את מיתת חכני גדולי המעסה, יום הלולא, וביותר לחיס האלסי סה, חענס פיקר הסטערס והסחוננס לא היחס רק מלד עלמות ס לדר, שנחננל משה נצמיתו מועליס הסחליתיו עומס חומינס והופריים, וסו סכלל נלשון ח צל משה שומר קרא, כי לשון חלל חין

אין עיקר הוראתו לשון חגה והספד כמו שרגילים למרשו (טרויער), כי עיקר שרש חזל זל סענינו הסדר וסלילה (סעניינונג), כמו ולדו זל עמו, זל ידעתי ספתי דעת, ואזל נקרא כן ע"ס הסדר וסלילות דעתו מחמת לער (צעזינגונגסלאז, פערלוקט דעם פערשטאנדעס), וכתיב צויתו ויעצ לאציו חזל, וספיר כתז רס"י (בכתובות ו' ד"ה ואציו) חזל טורד טרדה לרשות אין לערו מנהל אפי"ם שאכלוחו מנהל, לכן מאלנו לשון אצילות גם לדברים שאין צהם רוח חיים, חזלה חירוס (ישעיה כ"ד, ז'), ויאזל חיל וסומה, דרכי ליון אצלות, אשר המכוון ככל חלה הסדר ונפול מלהמציא עוד המועלת והערצות שהיה זה עד הנה (טועללאז, פערלוקט דעם פאר-טהילס), ככה הסדר ונפול מועליות משה והסתדלותיו עם האומה הישראלית נקרא חזל משה, (דער פערלוקט משה'ס), ע"ז לזד דוה לזם וספסה עיניהם על שנעדר מהם מנהלם ומורם דדרכי ה', והודיע לנו הכתוב דזה כי רק על מניעת מועליותם הוכידו עיניהם פלגי דמעוה, לא על משה ומניעתו פלגו, איש אשר גם צחיי גופו נקרא צהם המפואר איש האלהי, אף כי בהסדר גופו אשר נפשו הטוהרה נחעלה צעמי מרומים לחזות צנועם ה' צאלטת החיים: (י) ורא קם וגו' במשנה, אמרו צספרי צישראל לא קם חזל צארי"ע קם ומוו צלעם; הנה הכתוב לא כנה את צלעם צהם נציא צהום מקום כ"א צהם קוקס, כי זה ה' ענינו צאלות, ואין ספק שלא כוונ רז"ל דזה לומר שה' צלעם נציא צהם וגדר וכס"כ שהי' צמדדגת מרע"ה, וכונת רז"ל דזה כמ"ס מהר"א, הן האמת שהרואים צבוכצים המעונינים והקסומים היו נציאים לארי"ע להיות חליהם מגידי העמידות, וכמו שהיו נקראים נציאי הצעל והאשרה נציאים, וגם נציאי השקר אמר הנציא חל חשמועו חל דצרי הנציאים, ולכן לא נקראו צלעום ז"ל נציאים סתם כ"א הנציאים האמתיים האלקיים, ועל השאר היו אומרים נציאי ארי"ע, ואמתת כוונתם צענין צלעם צאלמרם צישראל לא קם חזל צארי"ע קם, וכמו שלא קם נציא צישראל כמשה גדול ורם ורצ על שאר הנציאים, כן צארי"ע לא קם נציא כצלעם (שהיה מועליו על שאר נציאי ארי"ע, כמעלת מרע"ה על נציאי ישראל, לא שיאמרו שהיה מדרגת צלעם נציאים, חלילה להם, ח"ל צמדדעצ"י (צלק קל"ג) ולא קם נציא עוד צישראל כמשה אוקמוה צחריא צישראל לא קם חזל צארי"ע קם ומוו צלעם, והא אוקמוה מנה, משה לית דכוותי צחרינ עלאין, צלעם לית דכותיה צחרינ חסאין, דא צסטרע דקדושה ולא צסטרע דשמאלא וכו', ומי זה הצער ולא ידע להצדל צין העומד לעורר, חזל את זה לעומת זה עשה חלה' עוב לעומת דע, ורע לעומת טוב, וכמו שהי' מרע"ה צמדדגת נצואתו למעלה מכל הנציאים צחוד הקדושה, כך היה צלעם הרעע צמדדגתו חוד הטומאה, וכ"כ הגר"א צלעם כפוס דרגא דילי, ולולי דצריהם הייתי אומר שלפי דרשת רבותינו דזה יהי' מלת קם כאן מענין צח קנה צאלה, לשון המקומות להחרום נגד חצרו (עומפארעצען, עומפארען), ומלת המציאות ספר כאן שהוא רגיל להחסר, כמו ויחל נח איש האדמה, שהוא להיות איש האדמה, וכמו וירקעום לפוי למצח, שמוצו להיות לפוי למצח, ועיני עלי סחלו כהות, שהמכוון צו סחלו להיות כהות, וכדומה הרבה, וכן כאן הראוי לפי הדגש, להיות כמשה, והמכוון צמקרא לפי מאלמרם, צצקרב האומה הישראלית לא המקומם אדם מועולם להחרום דעתו היותו צמדדגת מועליות כמשה, חזל צאומה אחרת הי' מאלא איש צליעל שלא שהי' מדרגת משה האמתית והוא צלעם, סמסנת גבוהת רוחו וגסות דעתו ומחסרון ידיעתו הוא אשר המקצם צמחשצחו עליו ולהחרום נגדו, צססצו לדמות עמו היותו צמעל' צססגת מחראות האלקיים כמו משה, וכתיב סס צמכילתא הוא רעע צלעם צצותי מצצח גרמי' ככלא, ועם כל דא גניצו דדעתא קא גניצ וכו' דכל מאל דהוי סעע ססצו דלסחלק על כל נציאי עמוה וכו' שומע אפרי חל וגו', שהוא דאקרי חל אחר, וידע דעת עליון על כל דרגין דמסאצ: (יא) לכל האותות. לכל האותות דנוק עם לא קם נציא כמשה (רמב"ן): האותות והמופתים, (אותות מה צמגרי ומתקד מקודס, כתיב גניצו האותיות לחסור וכדעה, ומופתים סס שטיי העצב (הגר"א). ח"ל סרלצ"ג סרלון צלותות מה שהמכוון צהמאלחו להאמין דצרי הנציא, כמו ספכת המנה לנחש, ומימי היאר לרם, וכאשר יהי זה מה חוד מהטבע נקראו מופתים, כי מולד מה שהם לסימן סס אותות ומולד מה שהם חוד מצעב סס מופתים, כי האותות יהיו אותות אפי"י שלא יהי' צהם דצרי חוד מצעב, כמו שהתבאר מהאותות סנתן שמואל לסאול לאמת שהוא יהי' מלך על ישראל: (יב) חיד החזקה, הוא צים סנאמר ויולך ה' את הים וגו', וכן ציליות מלרים כתוב וציד חזקס ישלחם (הגר"א). ח"ל סרלצ"ג יד חזקס הוא מה שהראה סס"י חזק ידו לעשות אשר יחפוץ, כמו סענין צקריעת י"ס שהיה לעצור ישראל צים ואל טביעת פרעה וסילו צים, וצירידת סון מי' סנה וצשאר מה שדומה לחלה מהסללות העלמות: המורא הגדול. זה מ"ת שכל יורא סעם ויטעו ויעמדו מחרוק, וכתיב ובעצור סחי' יראלו על סניכס, וכתיב כי ירלחם מעני האש, וכתיב ומאלחו הן סרלנו (הגר"א), ח"ל סרלצ"ג המורא

המורא הגדול הם הנפלאות שעשה הש"י כדי שיכירו מלפניו, ע"כ. ואנוקלם חרנם ונחזקת רבא, וכת' (לפיל כ"ו כ"ח), וכן על ונמוראים גדולים ונחזקין דברבין, וכן ח"י מצרו צנירתי" (ל"ז כ"ח) לשון מראה, ואמר ר"ח"ה אעפ"י שזה מצעלי פ"י זה מצעלי ל"ה ח"י עיקר ענינם אחד הוא ושניהם מיוחד ר"ח, והטעם כי אין יראה צלל ראי' אם חושית או שכלית, והפילו שם דבר מראה על כל חזיון, והפילו שם דבר מורא ביחוד על חזיון נורא ומצהיל, ח"ס רז"ל ונמורא גדול זו גלוי שכינה, ע"כ. ח"ל הרש"פ וכן ראה מהרש"ה הר"ח בחוקשת י"ד שם ירא' לשון מורא ופחד, והוא ג"כ מענין ראי' והשגחה, שמתנהג בהשגחה יתרה ומלמלם דרכיו ציורם שלא יפול צענין רע (פ"א רז"כ), והמורא צ"י מניס הא' יראת רע ופועננות, הצ' יראת הכבוד והרוממות (ע"ה פ"א רז"כ), וצין יראת הסודות וצין יראת הכבוד גם שניהם מלשון ראי' והשגחה, שהוא רואה ומשגיח לחיור בהמחיות וההנהגות על הנושא שלפניו, והוא מניס אותו תמיד לנגד עיניו אם שלא יגיעו חיה נזק ולער שהוא יראת העונש ופועננות, ואם שלא יזיק הוא את הנושא ויפגום צרכיו וגדלות ערכו, שהוא יראת הכבוד והרוממות, כמו ואירא כי עירם חכמי, וייראו האנשים מאלו, ויירא יעקב וכדומה, הענין כולם שגש' מנושא פלוני נפעל אל היראה וההשגחה (אוי"פ עקראם גע-ווארדען), וענין זה נורא המקום הזה ר"ל שנתלצם צחכות הנפ"י והצטטם היתרם דבר מחמת חשיבותו ורוממותו דהיינו חשיבות המקום וחשיבות המחזה, וספיר ת"ל מורא חזקת: עשה, טעמו שהכין והראה, כלשון את הכסף אשר עשו צחק, וינער לעשות אותו, לעשות את יוט השנה, כי משה לא עשה ה"ד המזקה והמורא הגדול רק הכין אותם, ונעצרו (צ"ה מלכות) נעצרו לעני כל ישראל (רמב"ן). הנה דברים מהמפחדים ישמרו לחלק צין המופתים שעשה משה למופת' שאר נביאים, כי לפי היראה בהשקפה ראשונה עשו שאר הנביאים אותות ומופת' גדולים כמשה, ומה יתורו עליהם, כי גם עליהם בשמים לאליהו והצאת המטר ה"י מפורסם, ועמידת השמש היתה לעני כל ישראל ולעניי מלכי כנען, וצנצנע הירדן כתיו והי כשמע כל מלכי האומי אשר צנצנ הירדן וכל מלכי כנען אשר הובים ה' את הירדן, ונ"ש הרמב"ם והרמב"ם צ"ח, כנר השי' עליהם מהר"א, והוא כתב כי רוב פליאות משה היו צונות הש"י, ומופת' שאר הנביאים היו רובם נעשים ע"י חפלה, ולדעתו לשון המקרא עליו תודיעו ההבדל הגדול שציוו לצנים, והוא כמעט דומה להבדל שיש צין ח"ס חזונה וצין סתרי מהלך הטבע, לצין ח"ס לא יצין דעת, אשר זה האחרון ח"ס יראה לעניו ענין דבר חדש יתפלל עליו וישתומם ויחשבהו לאחד מן הנפלאות, זה הראשון ח"ס זה דבר חדש לפניו, לידעתו תהלוכות דברים הטבעיים, עד"מ הא"ס ההמוני ח"ס יראה ח"ס יורד מלכות ים צינשה ע"י כלי מחכות (טוי"פ ע"ה ק"ק), הנה צעניו יראה כי זאת הכלי היא המחצת הים, כי צכל מקום יצרחו המים ומנו ויכלו המים מן המקום ההוא, הנה זה הא"ס ההמוני צלצו יתפלל לאחר מ"י זה יעשה האדם כדג הים לרדת מלולה וציונים עזים נחיה כצינשה, כי לא יצין דעת שרם הדבר ויסקרו, לא ידע פליאות סתרי הטבע שהמים ח"ס נכנסים צנצו חזיר הכלי, וכדומה לאלה אשר להא"ס ההמוני יראו למעשה נסים, והמזין צחכות הטבע הדברים האלה דומים צעניו כשאר דברים פשוטים טבעיים, כי יודע כמות הטבעיות וכמות הדברים המכריחים את הטבע, ככה האותות והמופתים שעשה משה ירד זהם לדעת שרשם ושרם שרשם, עד מקורם מקור העליון, והצין ח"ד נעשו הנפלאות האלה ע"ל המושלה העליונה בהמחזות והרכבת שרשי הטבע העליונים, שהם שרש כל מעשה צחכית ופנימיות לכלם, ולמעלה השנה זו לא הגיעו שאר הנביאים, וכדומה כי ע"ז רמז הרמב"ן צ"ה צ"ה ידעו ה' פנים ח"ס צחכות ומופתים שכולם נעשו צמנו הגדול, ע"כ. כי ד' אותיות הוי' צ"ה הם ד' יקודין עלחין דליקין השרשין הקדמואין ואצין דלכל שהם שרש כל מעשה צחכית ותת"ק לרופי ח"ס צ"ה אשר ע"י השחנות נקודותיהם צחכ"ק רגעי שנה, והשער פסיות צכלל נקראות פנים, ויש פנים צ"ה למעלה ומפנים, עד פני מלך עליון הנקרא כתר, והם נחלקו לג' מעלות חנפי דברבי כח"צ חנפי זוטרי ג"מ וזעיר חנפי ח"ת, והמ"י, ח"ס הכתוב ידעו ה' פ"א. מלת פנים לדעת ענין חוד ופנימי, כענין כל כדורה צה מלך פנימה, וכמו לחם הפנים שח"צ"ע לחם גוה, (לחם איינגער-איינגערקטע, חל"ע-איינגערקטע), ויראה שעל כוונה זו חח"ז (צרכות ס"ג) ודבר ה' ח"מ פ"א ח"י ואחר נכציר פנים צהלה, ומלת ידעו ח"ס ח"צ"ע חרי חכים ית' וינער דה', ידעו כמו תודיעו (ע"ה פ"א רז"כ) ח"ס ד"א קענטעניס), כמו משפטים צל ידעו דחרגונו לא תודיעו, כמו תודיעו, ויש דומים הרבה לזה צ"ק, ועם ידעו ה' פ"א לכל האותות והמופתים וה"ד המזקה, חננו ח"י דעה צינה והשכל להשיג עניני הכמות העליונים והמחזות וסדר הנהגתם והרכבתם צפנימיות הפנימי, לדעת כמות הטבעיות התחתונים, וכן כחם העליונים, אשר בהמחזות והרכבתם יתמנו מעשה צחכית התחתונים הטבעיים, וכן זכור ח"י להסתכל צחכ"י עומק פנימיות החורה להצין טעמי מלכות

מן אכני עד אשר לרעך) תמנע סכומם עולה סך פ"ז, ואם המסורה הפרטי' שנקוב יתנו לוותרת
 סכומם מסקויו עולה פ"ז ע"כ חילקם מסקויו הדברות לעשרה. והמסורה הכוללת האווערת שנים'
 שמוות סך מסקויו ארבע (יתרים ג') על המסורה הפרטית) ע"כ חילקם הדבר' לשלש עשרה מסקוים.
 והנה מתחלת ס' שמוות עד תחלת מסוק אלהי' לא תקבל יסגן ח"ד מסקויו' בחילוק מסקויו הדברות
 לריב מסקוים כחשנן מסורה הכללית, ותפיר אחרת כי שם הוא מלי הספר במסקוים, והנה המסורה
 מונה המסקוים להיות צהון ד' לא לא לא לא לא ומהם עומס: לא תרנא לא תנאף לא תגנוז לא
 תענה דברות ראשונות, כתנאף מזה שאלצנען מסוק אחד למי המסורה, זה למי טעם התפתון,
 וכן המסורה מונה מסוק כי ששה ימים בכלל המסקוים להיות צהון אה ואת אה ואת אה, מוכס
 מזה שאין זכור אה יום השבת מסוכסר עם ששה ימים, דאלו כן יהיה במסוק אה אה ואת וגו'
 גם זה אינו רק למי טעם התפתון, וכן כאשר תחשוב צולחמנן סכום מסקויו (סוף מסקויו הדברות)
 יעלה צידך ק"ט, ואם המסורה הפרטית שנקוב ולחמנן לוותרת סכומם מסקויו עולה ק"ט, פ"כ
 חילקם מסקויו הדברות לחשמה. והמסורה הכללית האווערת שנים' דברים סך מסקויו תחקיקה (יתרים
 ג') על מסורה הפרטית) פ"כ חילקם הדברות שצולחמנן לשנים עשר דברים, וכן מונה המסורה
 לא תרנא ולא תנאף ולא תגנוז ולא תענה בכלל ס' מסקוים להיות צהון לא ולא ולא ולא, והיא ג"כ
 למי טעם התפתון ולצנען מסוק אחד הן, והנה מתחלת ס' דברים עד מסוק ועפית עפ"י הדבר
 יסנה חע"ז מסקוים בחילוק מסקויו הדברות לשנים עשר מסקויו כחשנן מסורה הכללית, ותפיר
 אחרת כי שם הוא מלי מספר המסקוים, וזוהו לרק המסורה ג"כ סכום מסקויו כל המורה הם
 החמ"ה, ואלהי' שמוות כי יסן שלמי הנראה ממנו נכתב צומן קדמון מאל צעוד שהיה נהוג
 ציינו למרגס כל מקרא ומקרא צעת קריאת המורה צנור, כי אשר כל מסוק ומסוק שצחורה
 נכתב המרגס אחריו, ומלמתי שדברות הראשונות ציטרו נכתב ס' אכני למקרא נפיע והמרגס עליו
 אחריו, ואס"כ יתחיל לא יהיה לך עד לשומרי מלומי כולו מקרא ואחריו המרגס עליו, אומס
 דבריו האחרונות (צולחמנן) נכתב המקרא מן אכני עד לשומרי מלומי ואס"כ המרגס עליו, זה
 כדברי מנחם. דע דבפי' ויסלח יסנס קריב מסקויו, ולפי המסורה יסנס קריב, וע"כ פיסנס ס' וילך
 דלונן לשני מסקויו עפ"י שני הסעמים שנו, ואין לוותר מפני ספי' התחמה דצולנע מסוק לה' כי
 צפי' פיסנס שים ג"כ סיסקא צולנע מסוק ויהי אחר המנפה, ואינו נחשב שם רק למסוק אחד:
 והנה זאת לעדה ולארכה למעיינים שלא יעזו פניהם לאתר נגד קדמוניו, טעות היתה צידס,
 כי כל דבריהם אים וברורים, והמיוז עליו מסרי המדע ללכת בצורפותיהם, ולרדוף
 בדרכיהם, כי מהם מלא תורה:

עד הגה השתעשעתי עטך את תורת ה' הבחובה! עד סה נשאתם אותי, אתם מקבלי
 התורה שבעל סה! על כנפי רוח דעתכם. ולא ידעתי כמה אקדם פני ה' כי הגדיל חסדו
 עמדי, ואכני איש נקלה לא כבסתי מסכלותי, ולא נטהרתי מאולתי, ולנפל אשת דמיתי
 כל חנה אור. אורך ה' כי גוראות נפלאותי, אתה אחות בימיני ותאורני חיל, להבין את לב
 חסר דעת כי התורה הכתובה והתורה המקבלת תאומות הנה ושתייהן צדקו יחדיו, ותפקדנה
 מעט עינים עורות לראות כי שתי תורות אלה תתלכדנה זו עם זו לא תתפרדנה, ושתייהן
 אמת אחת הנה גם יחד, כי ביד רועה אחד נאמן ביתך נחגו מורשה לקדילת יעקב, אתה
 ה' לא תכלא רחמך ממני, האר עיני בתוחדך דבק לבי במצותך ושדו רעיוני לאהבה
 ליראה את שמך, לעבודך בלבב שלם.

ואת בת אל חי! מאז את מאורשת לשבטי ישראל, ובין קדושי עלין אשר בארץ את
 מרחמם, לעיניהם הראה אביך את מראך*) כי נאווה, ולאזניהם השמיע הוחד את קולך*)
 כי נעים, וביום חתונתך את בני ישראל כרת ה' את הברית הזאת, כי רק בשמים אלה
 יתחתך אתם, בהוד מראיתך וכנעים קולך, וכל אשר יטה און לשמע קול מברוחך
 תופיעי

*) קול ומלכה הנאמרים ונאמרים זה כס תורה שכתב ונצעים, שכתב נראה לעינים,
 ונצעים נעמנה לאזנים, וכ"ל בחזק (פ"ב) קול הוא תורה שצעים.

תופיעי אליו זהר מראיתך, ותאורנה עיניו, כי מקול דבריך. קול שדי ישמע החוצב להבות אש ומטנו כאור נגה יצא להופיע עליך נהרה, ולגלות מעט הצעיף אשר על פניך, ואז מעצם עדיך לעיני אדם מעט נגלתה, ויוכל להשקך עז יפך, ולהביט תאר פניך, ויראה כי מראה בת*) מלך עליון מראיתך.

ומאז כאשר החלו מדלת העם לבגד בכרית דאלהים אשר כרת ביום התחתך אתנו, לא אבו שמע קול נעים דבריך, ורק למראה עיניהם חשבו לשפט על תאר מראיתך מן אז והלאה לא נכר למי עוד מראה תפארתך, נשתנה דמותך, נהפך הודך, פנה זיוך ואפלה כסתה פניך, כי גם עצם טהר שמים ממכסה עבים יקדרו. וגם רבים מאנשי שלומך, חברים המקשיבים לקולך, לא ישימו עין אל יפך בת מלך, ואין נפשם צמאה לדרוש אל דלתותיך יום יום, ורק במנוסה יעברו עליך ובחפזון יתהלכו אתך, ואין איש שם על לב לבקש ולראות זיו הדרתך לאמר: "כאשר השמעתני את קולך כי ערב הראיני גם את מראיך כי נאווה." ולא ישטטו למצא בך מקום כבוד תפארתך לא יחפשו לבקש מקום יפך והדרתך, ותחת היותך גברת מלפנים, יושבת מרומים בכבוד בימי קדם, עתה את עצובת רוח יושבת גלמודה לא תראה יפעתך. גם כי אזלת יד חכמי לשונך, אנשי מדע שרשי שפתך נפוצו, וחכמי תבונה במדברותיך אינימו, נסתם כל חזון מליך, אין דורש חכמתך כמליצותיך, ואין מבקש תבונתך בנעם דבריך. הנה בראותי אותך ככה, בת מלך עליון! בהביטי כי בצעיף אלמנות חיות כסית פניך ובירכתי הבית תשכבי כנאלמה, אף לרעיך מוזהר היית, נכריה גם לחבריך, זאת חרפתך ננעה עד לבי, ונלאתי נשא זאת דלת העם אשר בוש לא יבושו לאמר על קול חכמך: "קול שבר נבלים שמענו, לא נמצא בהם נעם, ולא ערבים על און שומעת", על כל אלה דוח לב כל יודעד, ויתכם בשק כל מכירך, לכן צמחתי אש הקנאה, ואקרא אל מחקרי הלשון ולמבקשי השפה היותם לי לעזרה, ואקח מהם כללותיהם ופרטותיהם, ואמזה מהם קיום ומיתרים ואמתתם על נבלי קולך, אולי בתנועותיהם ובנענועיהם יצלצלו בקול הנבל להשמיע נעימות קדש ערבות לאון שומעת, אולי יאוינו ילדי בני ישראל חין ערך קולך, ויכירו התלמידים גם תפארת כבוד מראיתך.

אמנם בת אל חי! לא אעשה בנפשי שקך לאמר: במסלה העולה בית אל דרכתי, ומדרך הנכוחה לא נשיתי, כי מי פתי ירום לבבו לאמר ככה, ומי זה לא ידע גובה רוממותך, כי ראשית דרכי אל את, אמון אצלו היית מאז, שעשועיו יום יום ומשחקת לפניו בכל עת, ורק כך גם רום גם תחתיות נבראו, ומעז יפעתך כל זהר יחשך, וגם שרף פניו יכסה משור בתפארת עזך, כי הודך גם שמים יכסה, וסודך מעיני כל נעלם, ואיך ירום תולעת ולא איש לאמר: אגלה עמוקות מני חשך, כי אם אמנם רק למען כחש ההתלים אשר בינינו כאתי בדברי להשיב את נפשי מעט, ולנחם גם נפשות דורשיך, וחרפת חרפך לבד היא היא הרהיבתי לחשוב למשפט חקות הרברים האלה על הספר במחברת זאת, עד אשר יקרבו הימים וישקוף איך אליך משמי מעונתו, ויצו להסיר שמלת קלונך מעליך, להראות לעיני כל נאון יפעתך ותפי בת אלהים חיים בתפארתך כמלפנים, ותעדי בת צור עולמים עדיך כמקדם, וראו כל בשר יחדיו כי קול חכמך פי ה' ידבר, ומליהם על לשונם כלם מוצאי פי ה' המה, ואזני כל תשמענה כי ערב קולך, ועיני כל תחזונה כי נאווה מראיתך.

ועתה בת מלך עליון! אישים קנצי למלי, אבל כל מעיני כך לא יתמו, כי מאד צמאה לך נפשי, הרבה כמה לך בשרי, לא תקע נפשי ממך. מי יתן! ותיקך נא נפשי וגם את עינך מעלי אל תפני, ואל תרפי ידיך ממני, ולעולם אל תעזיבני, בהתהלכי פה את תנחיני ותנהליני, ובשכבי שם את תחבקני ותשמריני, והקיצותי את תשיחיני ותשעשעני מלה.